

**VANLIGA MÄNNISKOR,
MISSBRUKARE, FÖRBRYTARE
OCH REKREATIONSANVÄNDARE**
EN MIXED-METHODS STUDIE AV PERSONER
SOM DÖMTS FÖR NARKOTIKAKÖP PÅ
INTERNET

FREDRIK TIBERG

VANLIGA MÄNNISKOR, MISSBRUKARE, FÖRBRYTARE OCH REKREATIONSANVÄNDARE

EN MIXED-METHODS STUDIE AV PERSONER
SOM DÖMTS FÖR NARKOTIKAKÖP PÅ
INTERNET.

FREDRIK TIBERG

Tiberg, F. Vanliga människor, missbrukare, förbrytare och rekreationsanvändare. En mixed-methods studie av personer som dömts för narkotikaköp på internet. Masteruppsats i Socialt Arbete, 30 högskolepoäng. Malmö Universitet: Fakulteten för hälsa och samhälle, institutionen för socialt arbete, 2019.

Abstract: Uppsatsens syfte är att undersöka vad som karaktäriserar personer som döms för narkotikabrott på internet och hur rättssystemet beskriver de dömdas sociala situation och motiv. Uppsatsen använder en mixed-methods metodologi med både kvantitativ och kvalitativ analys. Det empiriska materialet utgörs av dokument i form av domar och förundersökningsprotokoll. Den kvantitativa analysen har bland annat undersökt 222 dömda personers demografi, tidigare brottslighet och vilka påföljder de dömts till. Den kvalitativa analysen har undersökt hur de dömdas sociala situation och motiv beskrivits av rättsväsendet. Pierre Bourdieus teori om olika kapitalformer utgör uppsatsens teoretiska utgångspunkt. Narkotikamarknader kan betraktas som olika fält som i olika utsträckning kräver symboliskt kapital. Utmärkande för narkotikamarknaden på internet är att de inte kräver symboliskt kapital. Resultatet för både den kvantitativa och kvalitativa analysen visar att de dömda köparna är en heterogen grupp utifrån rättsväsendets beskrivningar. De dömda har en stor spridning gällande bland annat ålder, geografi och valet av substanser. En del av de dömda beskrivs som vanliga människor med ordnade sociala förhållanden. Andra dömda beskrivs ha stora problem gällande psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet. Beskrivningarna av motiven till att köpa narkotika på internet är att få tillgång till substanser av viss kvalitet, kvantitet, pris eller typ. Men också att få annan typ av relation mellan köpare och säljare av narkotika som inte baseras på personliga kontakter.

Nyckelord: Darknet, internet, kryptomarknader, mixed-method, narkotikabrott, narkotikamarknader, symboliskt kapital

ORDINARY PEOPLE, ADDICTS, CRIMINALS AND RECREATIONAL USERS

**A MIXED-METHODS STUDY ON PERSONS
SENTENCED FOR BUYING ILLICIT
SUBSTANCES ON THE INTERNET.**

FREDRIK TIBERG

Tiberg, F. Ordinary people, addicts, criminals and recreational users. A mixed-methods study on persons convicted of buying illicit substances on internet. Masters degree in social work, 30 högskolpoäng Malmö university: Faculty of health and society, Department of social work 2019

Abstract: The purpose of the thesis is to investigate the characteristics of persons who are sentenced for purchasing illicit drugs on the internet, and how the legal system describes the social situation and motives of the convicted persons. The thesis uses a mixed-method methodology with both quantitative and qualitative analysis. The empirical material consists of documents in the form of judgments and preliminary investigation protocols. The quantitative analysis has examined the demography, previous criminal records and the sanctions of 222 convicted persons. The qualitative analysis has examined how the social situation and motives of the convicted persons are described by the judicial system. Pierre Bourdieu's theory of capital forms constitutes the theoretical starting point of the essay. Drug markets can be regarded as fields which, to varying degrees, require symbolic capital. The characteristic of the drug markets on the internet is that they do not require symbolic capital. The result of both the quantitative and qualitative analysis is that the convicted buyers are described as a heterogeneous group in the documents of the legal system. The convicted are a diverse group regarding age, geography and choice substances. Some of the convicted are described as ordinary people with organized social conditions. Others convicted are described as having major problems with mental illness, drug abuse and crime. The descriptions of the motives for purchasing drugs on the internet are to access substances of a certain quality, quantity, price or type. But also, to access a different kind of relationship between the buyer and the seller of drugs.

Keywords: Darknet, internet, cryptomarkets, mixed-method, drug markets, drug offenses, symbolic capital

FÖRORD

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Johan Nordgren för alla goda råd och synpunkter. Din hjälp har varit ovärderlig under uppsatsskrivandet. Jag vill även tacka Björn Johnsson, professor på Malmö Universitet för kommentarer och råd. Jag vill även tacka alla de som jag diskuterat uppsatsen med. I synnerhet mina före detta kollegor på Augustenborgs behandlingshem och min sambo Jessica. Jag vill särskilt tacka min sambo Jessica för allt det tålamod hon haft med mig och mitt uppsatsskrivande.

Innehåll

1 Inledning	6
1.1 Problemformulering	7
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställningar	9
2 Bakgrund	9
2.1 Centrala begrepp	9
2.2 narkotika och internet	10
2.3 Narkotikamarknader	12
2.4 Rättssystemet, Frivården och påföljder	13
2.5 Sveriges narkotikalagstiftning	15
3 Tidigare forskning	16
4 metod	18
4.1 Urval och insamling av material	19
4.2 Kvantitativ metod	20
4.3 Kvalitativ metod	22
4.3.1 Idealtyper	22
4.4 Diskussion om metod och material utifrån validitet och reliabilitet	24
4.4.1 Dokument som forskningsmaterial	24
4.5 Forskningsetiska principer	26
5 Teori	27
6. Analys	31
6.1 Kvantitativ analys	32
6.2 Kvalitativ analys	42
7. Resultat och metoddiskussion	54
Referenser	60
Bilaga 1	65
Bilaga 2	67

1 INLEDNING

Försäljning av narkotika, nya psykoaktiva substanser och narkotikaklassade läkemedel på internet har förekommit åtminstone sedan slutet av 1990-talet. Handeln med narkotika sker både på den öppna delen av internet tillgänglig genom vanliga sökmotorer och på den dolda delen av internet kallad Darknet. På den öppna delen av internet säljs främst läkemedel och nya psykoaktiva substanser genom webshoppar. Men det förekommer även narkotikaförsäljning genom sociala medier. På Darknet säljs främst narkotika med även narkotikaklassade läkemedel på så kallade kryptomarknader. Kryptomarknaderna är marknadsplatser för narkotika som drivs på de dolda delarna av internet som inte går att nå genom vanliga webbläsare. Handeln sker krypterat genom elektroniska valutor för att undvika att köpare och säljare ska kunna spåras. (Power, 2013).

Mitt intresse för narkotikamarknader på internet väcktes när jag hörde radiodokumentären ”drogkungarna på Darknet” som producerats av P3 dokumentär. I programmet beskrevs hur två unga män byggde upp en affärsverksamhet som sålde narkotika till mångmiljonbelopp på olika kryptomarknader. I samband med att jag sökte information om kryptomarknader så hittade jag även förundersökningsprotokoll och domar mot andra säljare av narkotika och läkemedel på internet. I en dom mot en av säljarna på kryptomarknaderna beskrevs köparna på kryptomarknaderna så här.

Enligt tingsrätten ligger det nära till hands att utgå ifrån att köparna varit unga personer som har goda kunskaper om datorer, programvaror och Internet och som ännu inte utvecklat ett tungt narkotikamissbruk. Genom det enkla sätt som det innebär att köpa narkotika över Darknet är det mycket som talar för att detta kan vara en inkörsport till ett mer omfattande missbruk.

Jag tyckte domstolarnas resonemang var intressant och funderade samtidigt om beskrivningen verkligen stämmer. När jag läste förundersökningsprotokollen upptäckte jag att de ofta innehöll försäljningsregister och förhör med misstänkta narkotikaköpare. Totalt sett innehöll försäljningsregistren i förundersökningsprotokollen hundratals namn och adresser. Jag fick då idén att domar och förundersökningsprotokoll skulle kunna användas för att undersöka vem som döms för narkotikaköp på internet i min kommande masteruppsats. Jag fick ett tips av en kollega att man genom universitetets bibliotek har tillgång till Karnov-juridik som är en juridisk databas med tillgång till domar från de allmänna domstolarna. Genom databasen fick jag tillgång till domar på ett relativt enkelt sätt. Totalt fann jag 4500 dom från allmänna domstolar som matchade sökorden narkotika och internet. Detta blev början av en mödosam process, där jag först fick läsa sammanfattningar av domarna och sortera bort de domar som inte berörde narkotikaköp på internet. Totalt laddades 770 domar ner som sedan återigen sorterades för att säkerställa att domarna berörde personer som dömts för att ha köpt narkotika på internet. Totalt kvarstod 186 domar med 222 personer från tidsperioden 2010–2018.

Jag hade nu ett empiriskt material i form av dokument, men valet av metod var fortfarande oklart. Materialet gav möjligheten till både en kvantitativ analys av de dömdas demografi och en kvalitativ analys av hur de dömdas motiv beskrevs av rättssystemet. Valet blev att göra en mixed-methods uppsats för att på bästa sätt använda det empiriska materialet. Samtidigt som jag samlade in domarna började jag undersöka forskningsläget om narkotikaköpare på internet. Den svenska forskningen om narkotikamarknaden på internet visade sig vara mycket begränsad. Den information som fanns om den svenska narkotikamarknaden på internet bestod främst av polisens rapporter och journalistiska artiklar men få vetenskapliga artiklar. Det internationella forskningsläget var mer omfattande, men ingen studie hade undersökt vem som döms för att köpa narkotika på internet.

Oronsoni m.fl. har gjort en paraplystudie av sociodemografiska fakta av köpare av narkotika och läkemedel på internet. Narkotikaköparnas demografi hade främst undersökts genom enkäter online och beskrev den typiska köparen som en högt utbildad man i 20-års ålder som använder droger rekreationellt. Men resultatet av enkäterna skulle kunna ha påverkats av vem som valt att delta enligt artikelförfattarna (Oronsoni et al 2016). Den tidigare forskningen bekräftade till stora delar citatet från domstolen som presenterade tidigare. När urvalsprocessen av domarna var klar började ett nytt tidkrävande arbete att koda materialet både kvantitativt och kvalitativt. Resultatet visade på skillnader mot tidigare forskning både gällande de dömdas demografi och droganvändning. De dömda visade sig vara en heterogen grupp med stor spridning i ålder, geografi och valet av substanser. De dömdas droganvändning beskrevs också i högre utsträckning som en form av missbruk än vad som framkommit i tidigare forskning.

1.1 PROBLEMFORMULERING

Kunskapen om gruppen narkotikaanvändare som köper narkotika via internet är begränsad inom de samhällsvetenskapliga disciplinerna som socialt arbete, sociologi och kriminologi. I uppsatsen undersöks vem som döms för att köpa narkotika på internet och hur köparnas sociala situation beskrivs. Kanske är det människor som redan har en omfattande kontakt med socialtjänsten och polisen och med ett dokumenterat missbruk. Men det kan också vara människor som för första gången i samband med rättsprocessen kommer i kontakt med myndigheter gällande sin narkotikaanvändning. Ytterligare ett intresseområde för uppsatsen är om de dömda enbart köper narkotika genom internet eller om de även köper narkotika genom andra narkotikamarknader.

Narkotikaforskarna Tiggey May och Mike Hough skriver att narkotikamarknader finns i öppna och slutna former. Öppna marknader kännetecknas av att narkotikahandeln är koncentrerad till en fysisk plats och att sociala kontakter inte är nödvändiga för att kunna köpa narkotika. Att försäljningen sker offentligt och på samma plats medför att polisen har lättare att övervaka och ingripa mot handeln. Köparna på de öppna narkotikamarknaderna riskerar också att utsättas för våld och rån. De slutna narkotikamarknaderna är baserade på att köpare och säljare känner varandra eller att köparen har referenser från någon som säljaren känner (May & Hough, 2004). Narkotikahandeln på internet kan betraktas som en narkotikamarknad som gått ifrån att vara en sluten marknad till att vara en öppen marknad. På kryptomarknaderna på Darknet är referenser inte längre nödvändigt,

marknaden är öppen för alla som har teknisk kunskap och ekonomiskt kapital (Aldrige, Décary-Héту 2016). Narkotikamarknaderna på internet skulle därför kunna attrahera narkotikaanvändare som saknar kontakter att köpa narkotika och som vill undvika riskerna med de öppna narkotikamarknaderna.

Kunskap om vem som köper och använder narkotika är en användbar kunskap för socialt arbete med missbruk och beroende. Socialt arbete inom missbruks- och beroendeproblematik är ett arbetsområde med ett flertal olika typer av insatser. Det handlar dels om förebyggande och uppsökande insatser och dels om behandlingsinsatser inom öppenvården och institutionsvård (Johnson, Richert, Svensson, 2017). Om nya grupper kommer i kontakt med narkotika genom internet så kanske det behövs nya typer av insatser. Uppsökande och förebyggande arbete kanske i högre utsträckning behöver ske på internet. I behandlingsarbete kan kunskap om vilken funktion internet kan fylla vid narkotikamissbruk vara användbart inom t.ex. återfallsprevention.

Beskrivningar av de dömdas motiv i domar och förundersökningsprotokoll är också av intresse. Hur beskrivs motiven till narkotikaanvändning som t.ex. fysisk smärta, psykisk ohälsa, hedonism, missbruk och beroende? En annan viktig fråga är de dömdas skäl till att köpa narkotika eller läkemedel via internet, t.ex. avsaknad av kriminella kontakter eller ovilja till kriminella kontakter. Eller att det är mer praktiskt än att gå till en läkare. Att undersöka dessa motiv och orsaksförklaringar kan ge ytterligare kunskap om vilka orsakerna är till att människor köper narkotika på internet. Kunskapen om dessa motivbilder kan användas förebyggande för att människor ska kunna erbjudas hjälp innan de döms för att ha köpt narkotika på internet.

1.2 SYFTE

Uppsatsens syfte är att undersöka vad som karaktäriseras de som döms för narkotikaköp på internet avseende bland annat kön, geografi, tidigare brottsbelastning. Uppsatsen avser även undersöka hur rättsväsendet beskriver de dömdas sociala situation och motiv till att köpa narkotika på internet. Kunskapsläget om narkotikaköpare på internet är begränsat i Sverige men även internationellt. Tidigare internationella studier har undersökt narkotikaköpare på internets demografi, men studierna har främst utgjorts av enkäter som gjorts online (Oronsoni et al 2016). Ingen tidigare studie har undersökt vad som karaktäriserar de som döms för narkotikaköp på internet vilket gör ämnet särskilt relevant att undersöka. Majoriteten av de döms för narkotikabrott är män (BRÅ, 2017), därför är det av intresse att även undersöka om män är överrepresenterade bland narkotikaköpare på internet. Uppsatser avser även att undersöka andra hypoteser om vad som karaktäriserar de dömda gällande geografi, tidigare brottsbelastning, tidigare brottsbelastning och om narkotikaköpet har gjorts i överlåtelssyfte.

Syftet med att undersöka rättsväsendets beskrivningar av de dömdas sociala situation är för att undersöka om de dömdas narkotika- eller läkemedelsanvändning beskrivs som ett problem. Hur domstolarna beskriver de dömdas motiv till att köpa narkotika på internet är också av intresse att undersöka. Eftersom beskrivningarna av de dömdas motiv både ger information om

narkotikamarknaderna på internet och hur domstolarna beskriver de dömdas sociala situation.

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR

Vad karaktäriserar de som döms för narkotikabrott på internet och vilka mönster finns avseende kön, ålder, geografi, tidigare brottsbelastning?

Hur beskrivs motiven och den sociala situationen för de som döms för narkotikaköp på internet i domar och förundersökningsprotokoll?

2 BAKGRUND

I detta avsnitt kommer bakgrundsinformation om narkotikamarknader, internet och narkotika samt rättssystemet och svensk narkotikalagstiftning att presenteras. I det första avsnittet förklaras centrala begrepp för att underlätta för läsaren. Därefter presenteras en historisk bakgrund om narkotikamarknaderna på internet och Tiggey May och Mike Houghs forskning om slutna och öppna narkotikamarknader. Slutligen kommer ett avsnitt om den svenska narkotikalagstiftningen och ett avsnitt om rättssystemets uppbyggnad och påföljder.

2.1 CENTRALA BEGREPP

Bitcoin

Bitcoin är en digital valuta skapad 2009 av pseudonymen Satoshi Nakamoto och vars huvudsyfte är att möjliggöra betalningar via internet mellan användare utan att vara beroende av en tredje part. För att upprätthålla säkerhet och sekretess använder sig bitcoin av kryptering och journalföringen av transaktioner sker genom en utspridd databas. (Chohan , 2017)

Darknet

Darknet utgörs av krypterade nätverk som finns på deep web som är den del av internet som inte är indexerad i sökmotorer. Darknet är uppbyggt av webbplatser som döljer sina IP-adresser, vilket innebär att hemsidornas fysiska plats på en server inte kan spåras. För att få tillgång till hemsidor på Darknet behöver användaren tillgång till särskild programvara t.ex. TOR (Aldridge , Décary-Héту , 2016)

TOR

TOR är en slags anonymitetstjänst som ursprungligen utvecklades av den amerikanska flottan under mitten av 1990-talet. TOR ser ut och används som en vanlig webbläsare, men lämnar inga digitala spår och ger användare möjligheten att kommunicera anonymt över internet. (Lewman, 2016)

Kryptomarknader

Kryptomarknader är marknadsplatser på Darknet som till största delen säljer illegala varor som narkotika eller vapen. Kryptomarknaderna använder sig av flera tekniker som exempelvis TOR och Bitcoin för att anonymisera användarna.

Kryptomarknaderna har samma typer av funktioner som vanliga marknadssidor. Kunder kan exempelvis lämna recensioner på varorna de köpt. (Lewman, 2016)

Narkotika

Narkotika kan definieras på olika sätt, uppsatsen utgår ifrån den svenska narkotikalagstiftningens definition. Narkotika definieras i svensk lagstiftning utifrån läkemedelsverkets förteckning av narkotikaklassade preparat (Läkemedelsverket 2011.) I uppsatsen är narkotika indelat i kategorierna nya psykoaktiva substanser, narkotika och narkotikaklassade läkemedel.

- Narkotika är substanser som är illegala och som saknar en medicinsk användning. Narkotika kan i sin tur delas in olika undergrupper. En vanlig indelning av narkotika är cannabis, centralstimulerande, opiater eller opioider, hallucinogener (Gahlinger, 2004).
- Narkotikaklassade läkemedel är mediciner som kräver en förskrivning av läkare för att köpas, innehas och användas. Narkotikaklassade läkemedel kan i sin tur delas in i olika undergrupper som sedativa läkemedel, opiat- och opioidläkemedel samt centralstimulerande läkemedel (Gahlinger, 2004).
- Nya psykoaktiva substanser är syntetiska substanser som ursprungligen skapats för att efterlikna effekten av olika typer av narkotika utan att vara narkotikaklassat (Svensson, Karlsson, 2018). I uppsatsens analys och resultatdel inkluderas endast preparat som har narkotikaklassats.

2.2 NARKOTIKA OCH INTERNET

Mike Power skriver att internets historia är sammanbunden med 1960–70-talets motkultursrörelse. Användning av droger, framförallt LSD och marijuana var något som präglade motkultursrörelsen. Den första transaktionen av varor på det som senare skulle bli internet, var marijuana som såldes mellan studenter redan 1972. Narkotikarelaterade diskussionsforum har haft ett stort antal användare sedan 1980-talet. Under mitten av 1990-talet uppstår flera hemsidor inriktade på narkotika och dessa blir snabbt mycket populära. På hemsidorna beskrivs hur man tillverkar och använder droger och användare har också möjligheten att bidra med så kallade tripprapporter. I tripprapporter beskriver användarna dosering och psykiska och fysiska effekter av drogerna. Hemsidan Erowid (Earth Wisdom) öppnar 1995 och komma att bli den viktigaste hemsidan för den som söker information om drogers effekter, dosering och hur man använder dem. På Erowid finns tripprapporter för flera hundra olika droger och över 22 000 tripprapporter. Erowid har idag 90 000 unika besökare per dag och hemsidan innehåller 4,1 miljoner filer (Power, 2013).

Handel med narkotika, nya psykoaktiva substanser och narkotikaklassade läkemedel på internet har varit känt för de svenska myndigheterna sedan slutet av 1990-talet (Polismyndigheten 2016). År 2005 släpper rikspolisstyrelsen rapporten *narkotikaspan på internet* som beskriver narkotikamarknaden på internet vid tidsperioden. I rapporten beskrivs att narkotikahandeln bedrivs på två sätt, dels genom webshops och forumsidor dels genom chattar. Webshopparna beskrivs

till största delen sälja narkotikaklassade läkemedel från utlandet, medan försäljning på forum och chattar främst består av narkotika och sker mellan privatpersoner. Handeln av narkotika i chattar och på forumsidor är inte helt öppen, för att kunna köpa eller sälja narkotika krävs kontakter och referenser från andra användare (Rikskriminalpolisen, 2005).

Även om det förekom handeln med narkotika och läkemedel under tidiga 2000-talet så var handeln begränsad. Först när nya psykoaktiva substanser började marknadsföras kommersiellt på internet under mitten av 2000-talet så fick droghandeln på internet sitt stora genombrott. Under slutet av 1990-talet började hemsidor att sälja hallucinogena droger som ännu inte har narkotikaklassats. Vid tidpunkten är det endast några tusen personer som testat drogerna. Drogerna tillverkas på olika laboratorier framförallt i Kina men även i Östeuropa. Produktionen och sökandet efter nya psykoaktiva substanser blev allt mer kommersiell under början av 2000-talet. Förekomsten av nya syntetiska substanser som bland annat säljs på internet leder till en ny lagstiftning i Sverige. 1999 kommer Lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Syfte med den nya lagstiftningen var att nya substanser snabbare skulle kunna förbjudas (Hermansson & Sparring, 2011). Det verkliga genomslaget för handeln med nya psykoaktiva substanser sker under 2007 när mefedron lanseras. Mefedron är en substans vars effekter liknar amfetamin och MDMA, men var vid tidpunkten inte narkotikaklassat. Mefedron blir snabbt väldigt populärt och säljs framförallt via hemsidor på internet (Power, 2013).

Mefedron marknadsfördes aggressivt av de företag som sålde preparatet bland annat genom att företagen köpte annonsplatser på Google och dagstidningars hemsidor. Detta medförde att artiklar om riskerna med mefedron hade annonser till hemsidor som sålde mefedron under artiklarna. Artiklar i massmedia om mefedrons farlighet ökade intresset för mefedron istället för att avskräcka till användning (Forsyth, 2012). Samtidigt som mefedron blev populärt kom även en ny laglig cannabisliknandedrog som såldes under namnet Spice (Power, 2013).

Under 2007 lanseras Spice i Sverige och blir snabbt ett populärt alternativ till cannabis eftersom det är legalt och inte syns på drogtester (Hermansson, Sparring, 2011.) Spice marknadsfördes som en blandning av olika örter som tillsammans ska ge en cannabisliknande effekt. Det tar dock ett år från det att Spice börjat säljas till att myndigheterna med säkerhet kunde säga vad Spice faktiskt innehöll. Det visar sig att Spice inte alls var en örtblandning utan dess effekter kom av syntetiska cannabinoider (Griffiths et al 2010). Användarnas argument för att använda Spice istället för cannabis är att Spice är lagligt, enkelt att köpa och kvalitén är förutsägbar. När mefedron och de första varianterna av Spice förbjuds leder detta bara till att nya preparat saluförs (Power, 2013).

Först 2009 narkotikaklassas de första syntetiska cannabinoiderna i Sverige. Problemen med syntetiska cannabinoider fortsätter dock eftersom nya substanser ersätter de som förbjuds. Svenska myndigheter upplever sig vara på efterkälken när det gäller att stoppa de nya psykoaktiva substanserna då det tar lång tid att få substanserna förbjuda och när de förbjuds så lanseras en ny snarlik substans som inte är olaglig. Under 2011 kommer en lagstiftning i Sverige för att försvåra försäljningen av nya psykoaktiva substanser. Lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser och som innebär att polis och tull har möjlighet

att beslagta och förstöra substanser som ännu inte är förbjudna (Hermansson & Sparring, 2011). Under 2015 börjar vad Polisen benämner som fentanylanaloguepidemin. Fram till 2018 dör 212 personer till följd av användning av fentanylanaloger i Sverige. Fentanylanaloger är en syntetisk form av opioider som är mellan 20 till 4000 gånger starkare än heroin. Polisen beskriver att användarna oftast köper drogen via internet och använder drogen ensam i hemmet (Polismyndigheten, 2018). Dock så beskriver rättsmedicinalverket att dödsfall till följd av fentanylanaloger minskade kraftigt under 2018 (rmv.se).

Nya psykoaktiva substanser har under 2000-talet gått från att beröra en mycket liten grupp till att bli en omfattande global industri. Kinesiska laboratorier tillverkar idag ett flertal kategorier av syntetiska substanser, somliga är lagliga och andra är olagliga. Genomslaget som nya psykoaktiva substanser fick på internet banade väg för försäljningen av illegala droger på internet (Power, 2013).

Under 2011 lanseras Silkroad som var den första kryptomarknaden på Darknet. Etableringen av kryptomarknader medförde att traditionell narkotika fick ett större utrymme av den svenska narkotikamarknaden på internet. (Polismyndigheten 2016) Det fanns sedan tidigare handel med narkotika på chattar och hemsidor, skillnaden var att Silkroad använde sig av ny teknik för att användarna inte skulle kunna spåras. Silkroad använde sig av en elektronisk valuta Bitcoin som medförde att de ekonomiska transaktionerna inte var spårbar. På Silkroad såldes narkotika på samma sätt som vilken e-handelssida som helst. Försäljare visade bilder och priser på de substanser de erbjöd, och köparna kunde recensera varorna de köpt. Det fanns även diskussionsforum på Silkroad där IT-säkerhet, droganvändning och narkotikaförsäljare diskuterades. Silkroad stängs ner under 2013 efter ett tillslag av FBI och Silkroads grundare Ross Ulbricht dömdes till livstidsfängelse. När Silkroad stängs ner så tar dock snabbt nya kryptomarknader dess plats. I Sverige är det framförallt Flugsvamp som blir den dominerande marknadsplatsen för inrikeshandel av narkotika. (Demant & Munksgaard, 2017). Kryptomarknaderna har varit motståndskraftiga både mot bedrägerier och tillslagen från myndigheterna. Varje kryptomarknad som stängs ersätts snabbt av en ny marknadsplats. Kryptomarknaderna utgör en minimal del av den globala narkotikamarknaden. Men kryptomarknadernas omsättning har ökat årligen sedan lanseringen av Silkroad (Ormsby, 2014).

2.3 NARKOTIKAMARKNADER

Narkotikaforskarna Tiggey May och Mike Hough skriver att narkotikamarknader existerar i två former, öppna narkotikamarknader och slutna narkotikamarknader. Öppna marknader kännetecknas av att narkotikahandeln är koncentrerad till en fysisk plats och att sociala kontakter inte är nödvändiga för att kunna köpa narkotika. För köpare av narkotika har de öppna marknaderna fördelen att köparna kan välja mellan flera säljare och att de inte behöver ha sociala kontakter med säljarna av narkotika. Nackdelen med att köpa och sälja narkotika på de öppna narkotikamarknaderna är att marknaderna är sårbara för polisen. Att försäljningen sker offentligt och på samma plats medför att polisen har lättare att övervaka och ingripa mot handeln. Köparna på de öppna narkotikamarknaderna riskerar också att utsättas för våld och rån (May & Hough, 2004).

De slutna narkotikamarknaderna är baserade på att köpare och säljare känner varandra eller att köparen har referenser från någon som säljaren känner. Graden av slutenhet för en narkotikamarknad kan variera, en viktig faktor är risken för polisingripanden. Om polisens spanings och ingripande verksamhet satt för stor press på en öppen narkotikamarknad kan den övergå till att vara en sluten marknad. För köpare av narkotika har den slutna marknaden nackdelen att valmöjligheterna är mindre eftersom antalet säljare är begränsat. Fördelen för köparen är att pris och kvalitet för narkotikan är förutsägbart. Slutna marknader föredras av både köpare och säljare eftersom riskerna för polisingripanden är mindre enligt May och Hough. Sedan mobiltelefonerna fick sitt genomslag under slutet av 1990-talet så har narkotikamarknaden till stora delar övergått till slutna marknader enligt May och Hough. Det vanligaste är att köpare och säljare stämmer träff via mobiltelefon för att genomföra transaktionen. En köpare behöver dock ha referenser för att kunna köpa narkotika och behöver kunna förhålla sig till informella koder för hur ett köp går till (May, Hough 2004).

Ytterligare en form av slutna marknader är sociala nätverk och enligt Howard Parker m.fl. är sociala nätverk det vanligaste sättet för ungdomar och unga vuxna att köpa narkotika. Sociala nätverk baserar sig på olika former av bekantskaper, försäljning av narkotika sker mellan människor som på ett eller annat sätt känner varandra. Orsaken till att sociala nätverk är det vanligaste sättet att införskaffa narkotika är enligt Parker m.fl. att de flesta rekreationella användare av droger inte är kriminella i övrigt. Att köpa narkotika genom bekantskaper medför att köpare slipper kontakter med ”kriminella” langare och de problem som det kan medföra. (Parker et al 2002) Enligt Shann Hulm m.fl. så är sociala nätverk även det vanligaste sättet att införskaffa narkotikaklassade läkemedel (Hulm et al 2018).

Narkotikahandeln på internet kan betraktas som en narkotikamarknad som gått ifrån att vara en sluten marknad till att vara en öppen marknad. Tidigare behövdes referenser och kontakter för att kunna köpa narkotika på internet och transaktionerna skedde mellan enskilda köpare och säljare. På kryptomarknaderna på Darknet är referenser inte längre nödvändigt, marknaden är öppen för alla som har teknisk kunskap och ekonomiskt kapital (Adlrige & Décary-Héту 2016).

2.4 RÄTTSSYSTEMET, FRIVÅRDEN OCH PÅFÖLJDER

Detta avsnitt kommer att beskriva rättsväsendets uppbyggnad, hur domstolarna avgör valet av påföljd vid brott och vad de olika påföljderna innebär. De olika påföljderna och hur de motiveras kommer att vara av betydelse i analysdelen och resultatdelen. I Sverige avgörs brottsmål i Tingsrätten, Hovrätten och Högsta domstolen. Tingsrätten är den första instansen för brottsmål och målet avgörs av en domare och nämndemän som är politiskt tillsatta. Överklagas domen av den anklagade eller åklagaren kan målet tas upp av hovrätten. Endast de punkter i målet som överklagats får behandlas av hovrätten och domen avgörs av 3 domare och 2 nämndemän. Högsta domstolen är den högsta instansen för brottsmål, tar endast upp mål som har ett prejudicerande värde eller mål där hovrätten har gjort grova misstag eller förbiseende. Högsta domstolen kan även ta upp mål där det finns anledning till resning (Lavén, 2013).

Valet av påföljd och omfattningen av påföljden påverkas av brottets straffvärde och vad som är utrett av den åtalades personliga förhållanden. Brottets straffvärde

bestäms genom att rätten jämför brottet med likartade brott som behandlats tidigare i domstolspraxis. Även brottets uppsåt har betydelse vid bedömningen av straffvärdet d.v.s. vilka motiv som fanns till brottet. Försvårande omständigheter är om brottet begåtts som ett led i brottslig verksamhet eller att den åtalade visat särskild hänsynslöshet. Förmildrande omständigheter kan exempelvis vara psykisk störning, bristande omdöme eller utveckling. Den åtalades tidigare brottslighet har även betydelse för straffet och om den åtalade nyligen dömts för liknande brottslighet utgör det en försvårande omständighet (Jareborg & Zila 2017).

Domstolarna kan välja mellan flera olika påföljder i samband med att någon döms för ett brott. De påföljder som domstolarna kan döma ut är dagsböter, villkorlig dom, samhällstjänst, ungdomstjänst, skyddstillsyn, ungdomsvård, slutna ungdomsvård, fängelse och rättspsykiatrisk vård samt totalt 19 olika kombinationer av dessa påföljder. Dagsböter är den mildaste påföljden och fängelse är den allvarligaste påföljden. Påföljder som är alternativa till fängelse anses inte som mildare än fängelsestraff. I straffbestämmelserna i brottsbalken beskrivs påföljderna endast som böter och/eller fängelse. Straffvärdet mäts ut i antalet dagar, månader eller år i fängelse eller i antalet dagsböter. Vid en icke frihetsberövande påföljd som villkorlig dom eller samhällstjänst så finns alltid en beskrivning av vad påföljden motsvarar för fängelsestraff. Om ett brott endast har böter i straffbestämmelserna kan domstolen aldrig utdöma ett fängelsestraff och omvänt så kan domstolen aldrig döma ut ett bötestraff för ett brott med endast fängelse på straffskalan (Lavén, 2013).

För narkotikabrott medför detta att den som döms för ringa narkotikabrott kan dömas till dagsböter eftersom straffskalan är dagsböter och upp till 6 månaders fängelse. Den som döms för narkotikabrott av normalgraden kan däremot inte dömas till endast dagsböter eftersom straffskalan är minst 2 veckors fängelse upp till och med 3 års fängelse. Om ett brott har fängelse på straffskalan kan dock domstolen döma ut en påföljd som inte är frihetsberövande som villkorlig dom, samhällstjänst eller skyddstillsyn. Narkotikabrott är ett så kallat artbrott, vilket innebär att fängelsestraff ska dömas ut i första hand vid narkotikabrott. Domstolen måste därför finna särskilda omständigheter för att inte döma ut ett fängelsestraff vid narkotikabrott förutsatt att brottet inte bedöms som ringa (Lavén, 2013).

Villkorlig dom och dagsböter är påföljder som har gemensamt att de inte infattar någon övervakning från frivården. Villkorlig dom används främst när den åtalade är tidigare ostraffad och brottet är för allvarligt för att endast dagsböter kan vara aktuellt. Villkorlig dom kan även kombineras med dagsböter eller samhällstjänst om villkorlig dom inte anses vara en tillräckligt ingripande påföljd (Lavén, 2013). Dagsböter är en form av böter som är individuellt baserade på den åtalades årsinkomst före skatt, avdrag får göras om den dömda har barn. Det minsta antalet dagsböter är 30 dagsböter och det högsta antalet är 150 vid ett brott och 200 dagsböter vid flera brott (Jareborg & Zila 2017).

Skyddstillsyn och samhällstjänst är påföljder som innebär att den dömda står under övervakning av frivården under tiden som straffet avtjänas. Skyddstillsyn döms främst ut vid missbruksproblem eller när den åtalade har något annat behov av stöd. Skyddstillsyn kan även kombineras med föreskrifter om att genomgå behandling under förutsättning att brottet i väsentlig grad begåtts till följd av missbruket. Skyddstillsyn kan kombineras med dagsböter och samhällstjänst men

även med ett fängelsestraff upp till 3 månader (Lavén, 2013). Samhällstjänst innebär att den åtalade utför obetalt arbete dock inte arbetsuppgifter som normalt sett skulle utföras av anställda. Samhällstjänst beräknas i antalet timmar, minst 40 timmar och maximalt 240 timmar. Samhällstjänst kan kombineras med villkorlig dom, skyddstillsyn och dagsböter (Jareborg & Zila 2017). Fängelsestraff förekommer i två former tidsbestämda straff och livstidsfängelse som inte är ett tidsbestämt straff. Tidsbestämda fängelsestraff kan vara från 2 veckor upp till 18 år. Normalt sett är 10 års fängelse maxgränsen men vid flera brott kan 14 års fängelse dömas ut och vid brott med livstidsfängelse på straffskalan kan maximalt 18 års fängelse dömas ut (Lavén, 2013).

Personer under 21 år kan dömas till påföljderna ungdomstjänst och ungdomsvård. Ungdomstjänst är liksom samhällstjänst obetalt arbete och omfattar minst 20 timmar och maximalt 120 timmar. Ungdomsvård innebär att den dömda vårdas av socialtjänsten antingen i enlighet med socialtjänstlagen (SoL) eller lagen om vård av ungdomar i särskilda fall (LVU). Sluten ungdomsvård tillämpas för brott som motsvarar fängelse där den dömda är under 18 år (Jareborg & Zila 2017).

2.5 SVERIGES NARKOTIKALAGSTIFTNING

Den moderna svenska narkotikalagstiftningen tillkom 1968 och har sedan dess skärpts ett flertal gånger. Straffen för narkotikabrott har höjts och även bruket av narkotika har kriminaliserats. Den svenska narkotikalagstiftningen har varit en central del av den restriktiva narkotikapolitiken i Sverige. I den svenska narkotikalagstiftningen är alla form av befattning med narkotika kriminaliserad. Narkotika definieras i lagstiftningen som ämnen med beroendeframkallande eller euforiserande egenskaper (Träskman, P-O 2011). Men i praktiken definieras narkotika juridiskt av de ämnen som är upptagna i förteckningen av narkotika av läkemedelsverket (Läkemedelsverket 2011). Narkotikabrott har de olika brottsrubriceringar ringa narkotikabrott, narkotikabrott av normalgraden, grovt narkotikabrott och synnerligen grovt narkotikabrott. Straffskalorna för de olika former av narkotikabrott ser ut så här:

- Ringa narkotikabrott böter eller upp till 6 månaders fängelse.
- Narkotikabrott av normalgraden lägst 2 veckors fängelse högst 3 års fängelse
- Grovt narkotikabrott fängelse i lägst 2 år och högst 7 år
- synnerligen grovt narkotikabrott fängelse i lägst 6 år och högst 10 år (Träskman, 2011)

Det finns i huvudsak tre faktorer som påverkar straffvärdet vid narkotikabrott. De tre faktorerna är preparatets farlighet, mängden narkotika och övriga omständigheter. De övriga omständigheterna som kan påverka straffvärdet är t.ex. om det fanns ett uppsåt till försäljning och om den misstänka har missbruksproblem. Utöver narkotikalagstiftningen finns även lagstiftning kring smuggling av narkotika som har samma indelning av rubriceringar om narkotikabrott (Träskman, P-O 2011). Lagen om hälsofarliga varor är en lagstiftning som berör ämnen som inte klassats som narkotika men som kan anses medföra fara för människors liv och hälsa. Syftet med lagstiftningen var att snabbare kunna förbjuda droger som ännu inte klassats som narkotika. Liksom i narkotikalagstiftningen så definieras hälsofarliga varor utifrån en förteckning av

läkemedelsverket. Lagen skiljer sig mot narkotikalagstiftningen genom att straffskalorna är lägre och att bruk inte är kriminaliserat (Andersson et al 2012).

3 TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt kommer tidigare forskning att presenteras, för att detta avsnitt inte ska bli allt för omfattande har avsnittet begränsats till studier om narkotikamarknader på internet. Det finns flera närliggande forskningsområden som berör narkotikaanvändares diskussioner och interaktioner på internet som därför inte kommer beröras. Sökmotorn Google Scholar har använts för litteratursökning. De sökord som använts var darknet, cryptomarkets, illicit drugs internet, internet pharmacy, prescription pharmaceuticals internet.

Avsnittet kommer att fokusera på de studier som relaterar till uppsatsens frågeställningar d.v.s. narkotikaköpare på internets demografi och deras motiv till att köpa narkotika på internet. Det finns ingen studie som undersöker demografin för personer som dömts för att ha köpt narkotika på internet. Däremot har det gjorts flera studier som undersöker demografin för narkotikaköpare på internet. Studierna är till största delen baserade på online enkäter av självrapporterade köpare. Oronsoni m.fl. har gjort en paraplystudie av om studier som berör demografin för köpare av narkotika och narkotikaklassade läkemedel på internet. Studien baseras på 71 olika papers i form av online enkäter och systematiska studier av försäljningssidor. Enligt Oronsoni m.fl. finns det skillnader mellan grupper av köpare på kryptomarknaderna på Darknet och webshoppar som säljer läkemedel på den öppna delen av internet. Köparna på kryptomarknaderna på Darknet beskrivs i studierna vara högutbildade män i 20-årsåldern och som främst använder narkotika rekreationellt. Köparna av narkotikaklassade läkemedel på webshopparna beskrivs som en mer heterogen grupp bestående av både unga och medelålders personer. Generellt sett beskrivs dock även köpare av läkemedel på webshoppar som yngre män med en hög teknisk kunskap. Troligtvis har resultatet i studierna påverkats av valet av metod, då det främst var män i 20-års åldern med en hög teknisk kunskap som svarat på enkäterna. Samt att män i 20-årsåldern utgör den största gruppen som använder narkotika och narkotikaklassade läkemedel utan förskrivning (Oronsoni et al 2016).

Kunskapsläget gällande försäljning av narkotikaklassade läkemedel på internet är begränsat. Narkotikaklassade mediciner säljs ofta på hemsidor som beskriver sig som internetapotek och har en mer eller mindre professionell framställning. Majoriteten av internetapoteken är illegitima och saknar giltiga tillstånd som kan garantera medicinernas äkthet och kvalitet. Hemsidorna är enkelt tillgängliga genom sökmotorer som Google och betalning sker ofta genom kreditkort. Det förekommer att narkotikaklassade läkemedel köps i större kvantiteter på internet för att säljas vidare på lokala narkotikamarknader. Forskningsläget tyder dock inte på att narkotikaklassade mediciner som säljs på internet fyller någon betydande funktion i den illegala handeln med narkotikaklassade mediciner (Scammel & Ba, 2016).

Kristy Kruithof m.fl. kvantitativa studie av data från kryptomarknader har undersökt vilka substanser som såldes mest både utifrån antalet köp och utifrån omsättning. Slutsatserna i studien var att de vanligaste substanserna som såldes på

kryptomarknaderna var cannabis (30%), preparat av ecstasytyp (17%), narkotikaklassade läkemedel (24%), centralstimulerande (13 procent), hallucinogener (11%). De mest inkomstbringande substanserna var cannabis (31%), centralstimulerande (24%), preparat av ecstasytyp (16%). Enligt författarna till studien speglar siffrorna till stor del försäljningen på den traditionella narkotikamarknaden framförallt gällande cannabis och centralstimulerande. Men preparat av ecstasy-typ var betydligt vanligare på kryptomarknaderna på Darknet än på de traditionella narkotikamarknaderna. Opioider däremot var mindre vanligt på kryptomarknaderna än på de traditionella narkotikamarknaderna. Enligt artikelförfattarna kan orsaken vara att narkotikaköp på kryptomarknaderna förutsätter en viss planering och att detta passar ecstasyanvändare bra, då droganvändningen sker vid specifika tillfällen. För opioidanvändare som använder drogen dagligen, så är planeringen däremot opraktisk då de behöver en kontinuerlig tillgång till drogen (Kruithof et al, 2016).

En kvantitativ studie av hur stora mängder narkotika som köps vid varje tillfälle på kryptomarknaden Silkroad visar att 25% av volymen utgjordes av köp av narkotika i större mängder som inte kan ha varit för egen konsumtion. Resultatet för undersökningen var att kryptomarknaderna förser narkotika till användare av narkotika långt utöver köparna på kryptomarknaderna. Kryptomarknaderna ökar därför spridningen av nya substanser och utbudet av substanser på narkotikamarknaderna i stort (Adlrige, Décary-Héту 2016). Medlemmar på Silkroad uppgav att tillgången på narkotika på kryptomarknaden ledde till en ökad konsumtion och att antalet substanser de testade ökade. Majoriteten av de intervjuade uppgav dock att de efter en tid minskade konsumtion av narkotika genom självkontroll. I studien gjordes onlineintervjuer med 17 personer som uppgett att de använt kryptomarknaden Silkroad för att köpa narkotika (Baratt et al 2016).

Baratt m.fl. har gjort en kvantitativ studie om vilken relation köparna på kryptomarknader har till andra narkotikamarknader och hur användarna upplever kryptomarknaderna i relation till andra narkotikamarknader. Studien utgick ifrån data från enkätundersökningen global drugsurvey 2014 som inkluderade 3794 köpare på kryptomarknader med en medianålder av 22 år. Majoriteten av köparna köpte även narkotika genom andra narkotikamarknader än kryptomarknaderna. Av de svarande uppgav 74% att de även köpte narkotika genom vänner, 57% köpte narkotika av personliga langare och 26% uppgav att de även köpte narkotika på öppna narkotikamarknader. Om kryptomarknaderna skulle vara otillgängliga uppgav 49% att de skulle köpa narkotika genom vänner, 34% uppgav att de skulle köpa narkotika av personliga langare och 4% av de svarande skulle köpa narkotika av främlingar eller på öppna narkotikamarknader. De svarande uppgav också att de utsattes för mindre hot och våld på kryptomarknaderna än på andra narkotikamarknader (Baratt et al 2016). Eileen Ormsby intervjuer med köpare och säljare på kryptomarknader på Darknet bekräftar slutsatserna för Baratt m.fl. studie. Ormsby skriver att kryptomarknaderna på internet skiljer sig på flera sätt mot de traditionella narkotikamarknaderna. Att köpa narkotika via kryptomarknaderna upplevs som relativt säkert och anonymt enligt Ormsby. Hon skriver vidare att kvalitén på substanserna upplevs som bättre och det finns ett större urval av substanser jämfört med andra narkotikamarknader. Kryptomarknaderna har inte heller samma risker för hot och våld och upplevs därför som tryggare. Leveranstiden

upplevs dock som en nackdel med att köpa narkotika på kryptomarknaderna, på de öppna narkotikamarknaderna kan narkotikan införskaffas på plats. (Ormsby, 2016).

Narkotikaförsäljningen på sociala medier kan enligt Moyle m.fl. ses som ett mellanting mellan traditionell handel med narkotika och försäljningen på kryptomarknaderna. Sociala medier har snabbt blivit ett medel för att förmedla narkotika. Framförallt används appar som Instagram och Facebook för att etablera kontakter mellan köpare och säljare. När kontakten etablerats så övergår kommunikationen till appar som använder krypterade kommunikation. Själva överlåtelsen av narkotika sker oftast genom fysiska möten mellan köpare och säljare. Artikelförfattarna skriver dock att förmedling av narkotika genom vänner och bekanta fortfarande är det vanligaste (Moyle et al 2018).

Narkotikaförsäljningen på sociala medier i de nordiska länderna bedrivs främst i slutna facebookgrupper och på Instagram. Själva förmedlingen av narkotika sker oftast genom fysiska möten men även genom försändelser. Sverige särskiljer sig från de andra nordiska länderna genom att säljarna i högre utsträckning vill påvisa ett våldskapital genom att exempelvis visa upp vapen. En stor del av narkotikasäljarna på sociala medier köper själva narkotika på internationella kryptomarknader som de sedan säljer vidare. Huvudanledningen till att narkotikasäljare använder sig av sociala medier är att de vill nå en större grupp potentiella kunder (Demant et al (2019)).

Nikos Sotirakopoulos skriver att libertarianistisk ideologi ger kryptomarknaderna på Darknet ett narrativ och en identitet. Silkroad som var den första kryptomarknaden på Darknet beskrev sig som ett utopiskt projekt där fria individer kan köpa och sälja narkotika. Myndigheternas kriminalisering av olika droger sågs som en inskränkning av individens frihet (Sotirakopoulos, 2018). Eileen Ormsby skriver att långt ifrån alla köparna på Silkroad hon intervjuat uttryckte sympatier med libertarianismen. Men ett gemensamt drag hos de intervjuade var att de ansåg att narkotikaanvändning inte är omoraliskt och att narkotikaanvändare har rätt att använda narkotika utan att myndigheterna ingriper (Ormsby , 2016). Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att den typiska köparen av narkotika och läkemedel på internet är en man i 20-års åldern, med hög utbildning som använder narkotika rekreationellt (Orsoni et al 2016). Många av de som köper narkotika på internet köper också narkotika på andra narkotikamarknader (Baratt et al 2016). Vanliga motiv för att köpa narkotika på internet är att det upplevs som säkrare, att utbudet av substanser är större och att kvalitén upplevs som bättre (Ormsby E, 2016) En del av den narkotika och narkotikaklassade läkemedel som köps på internet är inte bara för personlig konsumtion utan säljs vidare (Scammel & Ba , 2016) (Adlrige, Décary-Héту 2016). En del av den narkotikan som köpts internet säljs vidare på sociala medier (Demant et al, 2019). Narkotikaförsäljningen på sociala medier kan ses som ett mellanting mellan kryptomarknaderna och de traditionella narkotikamarknaderna (Moyle et al 2018).

4 METOD

Uppsatsen använder sig av en mixed-methods metodologi som innebär en kombination av kvantitativ och kvalitativ metod. Sharlene Hesse-Bieber skriver att det finns fem huvudsakliga anledningar till att använda mixed methods. Den första och den vanligaste anledningen till att använda mixed-methods är att forskaren vill använda flera metoder så kallad metodtriangulering för att utforska samma dimensioner av ett forskningsproblem. Syftet med metodtriangulering är att öka trovärdigheten för slutsatserna i studien genom att kunna påvisa resultatet både kvantitativt och kvalitativt. Den andra anledningen att använda mixed-methods är att metoderna kompletterar varandra och ger en djupare förståelse för forskningsproblemet och resultatet (Hesse-Bieber 2010).

Det tredje anledningen till att använda mixed-methods är att mixed-methods utvecklar forskningsprojektet genom att resultat som framkommer i en metod kan användas i tillämpningen av en annan metod. Till exempel kan statistiska data användas vid utformning av intervjufrågor. Fjärde anledning till att använda mixed-methods är att användningen av fler metoder kan ge upphov till fler frågor och motsägelser i materialet som i sin tur ger möjligheten till nya forskningsfrågor. Den femte anledningen Hesse-Bieber framför är att mixed-methods kan en bredare förståelse för forskningsproblemet och resultatet kan användas för att kartlägga ett fenomen. Kartläggningen kan i sin tur användas i framtida forskning (Hesse-Bieber 2010).

Det finns olika upplägg och strategier för mixed-methods studier. Forskaren kan betona den kvantitativa eller kvalitativa metoden olika mycket, forskaren kan också välja vilken ordning metoderna används. Forskaren kan välja att antingen använda en metod först och sedan fördjupa resultatet med den andra metoden eller använda de två metoderna oberoende av varandra. Forskaren behöver också välja om de olika metoderna ska tillämpas på samma material eller om metoder ska analysera olika typer av material (Hesse-Bieber 2010). Uppsatsens upplägg har en jämn fördelning av betoningen på de olika metoderna, men den kvantitativa analysen gjordes före den kvalitativa analysen. Uppsatsen har använt samma material för de olika metoderna av två anledningar. Den första anledningen är att materialet lämpar sig för både en kvantitativ och kvalitativ analys. Den andra anledningen är att det varit fördelaktigt både i analysen och sammanställningen av resultatet. Resultatet för den kvantitativa analysens undersökning av de dömdas demografi i domarna används som en kartläggning inför den kvalitativa analysens kodning av materialet

4.1 URVAL OCH INSAMLING AV MATERIAL

Domar och förundersökningsprotokoll utgör det empiriska materialet i uppsatsen. Domarna har införskaffats genom sökningar i juridikdatabasen Karnov Juridik som är en rättsdatabas som innehåller lagar, förordningar och domar och ägs av Karnov Group (karnovgroup.se). Enligt Karnov Juridik omfattar databasen alla domar från hovrätter och Högsta domstolen medan domar från tingsrätter i databasen utgörs av de domar som Karnov får kännedom om. Strafförelägganden ingår inte i databasen. Strafföreläggande innebär att målet avgjort utan domstolsförhandling (Lagersted et al, 2017). De sökord som använts var narkotika och internet. Totalt gav sökningen 4500 träffar i allmänna domstolar från tidsperioden 1 januari 2010 till och med 1 januari 2019.

De 4500 träffarna var fördelade enligt följande tingsrättsdomar 2860, hovrättsdomar 1569 och domar från Högsta domstolen 69 träffar. Samtliga träffars sammanfattningar och brottsrubriceringar har gått igenom och undersökts för relevans för studien. Totalt kvarstod 770 domar vars sammanfattning överensstämde med studiens syfte att de berörde narkotikabrott och internet. För att undvika att urvalet ska inkludera domar som inte berör köpare av narkotika på internet har urvalskriterierna ytterligare begränsats. Dessa ytterligare urvalskriterier är att det i domen ska framgå av gärningsbeskrivningen att domstolen anser att det är bortom rimligt tvivel att personen beställt narkotikan via internet. Alternativt att det finns en försändelse som beslagtagits och personen erkänner att han eller hon beställt narkotikan via internet. Syftet med urvalskriterierna är att inte inkludera domar mot personer som angett att de köpt narkotikan på internet men som inte köpt narkotikan på internet.

Efter noggrann läsning kvarstod 186 domar som uppfyllde de nya kriterierna. Domarna infattar 222 dömda personer i totalt 186 domar och består av 134 tingsrättsdomar och 52 Hovrättsdomar. Domarna från Högsta domstolen berörde endast säljare av narkotika eller saknade relevans för uppsatsen. Eftersom hovrätten är en högre instans än tingsrätten har hovrättsdomar fått företräde framför tingsrättsdomar. För att undvika dubletter i urvalet har hovrättsdomarna kontrollerats mot tingsrättsdomarna, dubletterna har sedan sorterats ut. Urvalet av domarna har avgränsats till tidsperioden 1 januari 2010 till och med 1 januari 2019. Totalt omfattas även 10 förundersökningsprotokoll i det empiriska materialet.

4.2 KVANTITATIV METOD

Kvantitativa forskare skapar hypoteser utifrån observationer av verkligheten, hur vanligt ett fenomen är eller vilken relation som finns mellan olika fenomen. Hypoteserna eftersträvar att ge förklaringar till observationerna. Forskaren skapar variabler för att mäta sambandet mellan olika fenomen eller förekomsten av ett fenomen. I analysen testas sedan hypoteserna matematiskt för att kunna avfärda eller bekräfta hypoteserna. Kvantitativ metod systematiserar och kodar alltså data utifrån siffror. Caroline Aneshensel skriver att data i sig saknar mening, för att data ska få en mening måste den också förklaras teoretiskt (Aneshensel, 2015).

Samhällsvetenskapen strävar generellt sett efter att förklara förekomsten av de fenomen forskaren undersöker. Samhällsvetenskapliga forskare eftersträvar oftast att kunna generalisera sitt resultat till en population. Den kvantitativa forskaren söker i sin analys efter relationer mellan olika variabler, relationerna mellan variabler kan delas upp i två typer samvariation eller orsakssamband. Samvariation är när variabler tenderar att följa varandra men inte orsaka varandra. Orsakssamband är när en variabel påverkar en annan variabel. I den kvantitativa forskningen är variablernas reliabilitet centralt d.v.s. att variabeln mäter det som den är avsedd att mäta. Detta eftersom reliabiliteten i sin tur påverkar den interna validiteten alltså relationen mellan olika variabler (Aneshensel, 2015).

Den kvantitativa analysen i uppsatsen har genomförts med statistikprogrammet SPSS version 25. Analysen består av både univariata analyser och bivariata analyser, men analysen består till största delen av univariata analyser. De variabler som kommer att undersökas i analysen är de dömdas ålder, kön, stadstyp

enlig SKL och län. Men även vilken brottsrubricering brottet haft, påföljden för brottet, vilken eller vilka substanser domen berör, tidigare brottsbelastning och om det ett funnits ett uppsåt till överlåtelse. Variablerna dokumenterat missbruk, psykisk ohälsa, fysisk ohälsa, avsändarland och var på internet köpet skett har exkluderats ur analysen på grund av för stort bortfall eller platsbrist. För att säkerställa reliabiliteten för variablerna har en lista med definitioner på variablerna sammanställts i bilaga 1. Uppsatsens hypotes är att det finns skillnader mellan de dömda avseende variablerna geografi, kön, substanser och tidigare brottsbelastning. I den kvantitativa analysen kommer sju olika hypoteser att testas, hypoteserna följer nedan:

1. Storstäder är underrepresenterade i urvalet på grund av att narkotikamarknader är koncentrerad till storstäderna och att användare av narkotika och läkemedel utanför storstäderna därför i större utsträckning vänder sig till narkotikamarknaderna på internet.
2. De dömda finns i hela landet i alla Sveriges län och i alla typerna av städer enligt SKL:s definition.
3. Majoriteten av de dömda kommer att vara män eftersom män är kraftigt överrepresenterade i narkotikabrottsstatistiken (BRÅ, 2017).
4. Män döms för köp av narkotika i högre utsträckning och kvinnor för köp av narkotikaklassade läkemedel i större utsträckning. Hypotesen är att narkotikaköpare på internet har en preferens för substanser som man har tidigare erfarenhet av. Män använder narkotika i högre utsträckning än kvinnor som i sin tur använder narkotikaklassade läkemedel utan förskrivning i högre utsträckning än män (Sundin et al 2017).
5. Alla kategorier av substanser kommer att finnas representerade i urvalet och det kommer att vara stor spridning av de substanser de dömda har köpt.
6. En stor andel av de dömda kommer att vara ostraffade eller dömda för mindre brott. Hypotesen baseras på att personer som är tidigare ostraffade i högre utsträckning saknar kriminella kontakter som kan förmedla narkotika eller narkotikaklassade läkemedel. Avsaknaden av kontakter för att köpa narkotika borde i sin tur öka sannolikheten att personen vänder sig till narkotikamarknaderna på internet.
7. Majoriteten av de dömda har köpt substanser för egen konsumtion, men det kommer också förekomma köp i överlåtelsesyfte. Hypotesen baseras på tidigare forskning som uppskattar att 25% av omsättningen på kryptomarknaderna på Darknet utgörs av köp i överlåtelsesyfte (Adlridge, Décary-Hétu 2016).

I den kvantitativa analysen kommer jag använda mig av one-sample t-test som är ett verktyg för signifikanstest. One-sample t-test används för att testa en hypotes där man har ett värde som är bestämt på förhand (Krzywinski, & Altman, 2013). One-sample t-test kommer att användas på variabler där värdena för Sveriges population är kända som fördelning mellan olika städer enligt SKL:s definition.

Urvalets värden av fördelningen mellan städer enligt SKL:s definition jämförs med den faktiska fördelningen av Sveriges population. Syftet är att undersöka att skillnaderna mellan urvalet och populationen inte enbart beror på slumpen. Av relevans för den kvantitativa analysen är att urvalet för uppsatsen inte är slumpmässigt. Vilket medför att även om resultaten är statistiskt signifikanta är inte resultaten generaliserbara till hela populationen av de som dömds för att köpa narkotika på internet.

4.3 KVALITATIV METOD

Kvalitativ forskning skiljer sig mot den kvantitativa forskningen i hur man betraktar generaliserbarhet. Den kvalitativa forskningen eftersträvar inte att resultatet kan generaliseras till en population. Istället eftersträvar den kvalitativa forskningen ett resultat som har en teoretisk generaliserbarhet. Enligt Alan Bryman är det forskningens teoretiska slutsatser som avgör dess generaliserbarhet. Att studiens teoretiska slutsatser inte bara är tillämpbara för att förstå just de fall som på forskaren studerat (Bryman 2011). Den kvalitativa analysen består av en innehållsanalys av hur de dömda beskrivs i domar och förundersökningsprotokoll. Hur de dömdas motiv och sociala situation beskrivs i domstolarnas argumentation för valet påföljd. För att bättre strukturera beskrivningarna av de dömdas motiv och sociala situation kommer den kvalitativa analysen använda idealtyper som ett teoretiskt verktyg.

4.3.1 Idealtyper

Enligt den kanadensiska sociologiprofessorn Michael M Rosenberg så är Max Webers idealtyp en modell av grupper, samhällen eller processer. Idealtyperna är konstruerade utifrån forskarens förutbestämda definitioner för att förstå ett specifikt fenomen. Forskaren lyfter fram specifika drag och renodlar dem hos idealtypen. Idealtypen motsvarar därför inte verkliga personer eller materiella objekt. När idealtypen skapats testas den sedan mot empirin för att undersöka idealtypens giltighet och är skillnaden för stor mot empirin ska idealtypen ändras (Rosenberg, 2016). Richard Swedberg skriver att Weber ansåg att idealtyper kan användas för olika ändamål, dels för att skapa terminologier och klassificeringar, dels heuristiskt för att utforska ett fenomen och utveckla nya idéer. Självt förespråkar Swedberg den heuristiska användningen av idealtyper för att skapa nya idéer om verkligheten (Swedberg, 2018) Användningen av idealtyper i uppsatsen ligger närmast den heuristiska användningen av idealtyper. Idealtypernas funktion i uppsatsen är snarare att utforska beskrivningarna i materialet än att kategorisera de dömda.

Excerpt commentary unit och analytic bracketing

I presentationerna av idealtyperna i uppsatsen kommer metoden excerpt commentary units att användas. Excerpt commentary unit är en metod där forskaren presenterar empiriska utdrag ur materialet för att sedan kommentera utdragen med analytiska poänger (Rennstam, Wästerfors, 2015). I analysen av de empiriska utdragen kommer även Gubrium och Holsteins metod analytic bracketing att användas. Enligt Gubrium och Holstein bör kvalitativ analys innefatta både vad som beskrivs och hur det beskrivs. Vad som beskrivs är det

substantiella i det som beskrivs. Hur det beskrivs är på vilket sätt som informationen förmedlas. Gubrium och Holstein hävdar vidare att forskaren inte kan analysera båda delarna samtidigt och därför måste analysen ske växelvis. De skriver vidare att forskaren genom att analysera vad som sägs och hur det sägs kan svara på varför saker är på ett visst sätt (Gubrium & Holstein, 1977). Analytic bracketing kommer exempelvis användas vid analys av domstolarnas beskrivningar av de dömdas sociala förhållanden i domarna. Vilka sociala förhållanden de dömda beskrivs ha och hur de dömdas sociala förhållanden beskrivs av domstolarna kommer att undersökas. Vilka ord och vilka argument använder domstolarna för att förmedla informationen om de dömdas sociala förhållanden. Domstolarnas beskrivningar av vilka sociala förhållande de dömda har och hur information förmedlas kommer sedan att användas för att förstå varför domstolarna dömer ut en viss påföljd.

Kodning av materialet

Det första steget i kodningen av material var att läsa igenom alla domarna för att få en överblick över materialet. När domar läste igenom upptäcktes flera generella mönster av hur de dömda beskrivs av rättsväsendet. Materialet kodades till en början utifrån idealtyper baserade på domstolarnas val av påföljd. När idealtyperna baserade på påföljder testades mot empirin visade det sig att idealtyperna skilde sig för mycket mot empirin för att vara användbara. När det kodade materialet gick igenom framkom nya mönster i materialet. De gemensamma punkterna mellan olika grupper av dömda var inte vilken påföljd de dömts till. Utan hur domstolarna beskrev de dömdas sociala situation och motiv till brottet. Beskrivningarna av de dömdas motiv och sociala situationen användes sedan av domstolarna för att motivera valet av påföljd. De dömdas sociala förhållandena kunde delas in i två grupper, förhållanden som beskrevs som ordnade och förhållanden som beskrevs som oordnade. Utifrån beskrivningar av de dömdas sociala förhållanden framkom två idealtyper den ”vanliga människan” och ”missbrukaren”. Den ”vanliga människan” karaktäriserades av ordnade sociala förhållanden” och ”missbrukaren” av oordnade sociala förhållande. De två idealtyperna visade sig dock vara otillräckliga då det fanns stora skillnader inom grupperna avseende hur motiven beskrevs och hur domstolarna motiverade valet av påföljd. Därför skapades ytterligare två idealtyper, ”rekreationsanvändaren” vars motiv främst beskrevs vara sökandet efter nya upplevelser och ”förbrytaren” vars motiv främst beskrevs vara ekonomiska vinstmotiv. Materialet kodades därefter återigen, denna gång utifrån de fyra idealtyperna. De nya idealtyperna kodades utifrån gemensamma drag avseende hur domstolarna beskrev motiv, sociala förhållanden och hur valet av påföljd motiveras. Idealtyperna testades sedan mot det empiriska materialet för att undersöka om idealtyperna överensstämde med empirin. De nya idealtyperna stämde bättre överens med det empiriska materialet och var användbara för att presentera det empiriska materialet.

Kodningen av det kvalitativa materialet har gjorts genom dataprogrammet Nvivo version 12 där förundersökningsprotokoll och domar har kodats utifrån de punkter som utgör idealtyperna alltså motiv, sociala förhållanden och valet av påföljd. Excerpt commentary units har sedan valts ut och presenterats i den kvalitativa analysen.

4.4 DISKUSSION OM METOD OCH MATERIAL UTFRÅN VALIDITET OCH RELIABILITET

Begreppet reliabilitet handlar om i vilken utsträckning metoder och urval pålitligt kan mäta det som avses i studiens frågeställningar. Validitet berör i vilken utsträckning en studies resultat kan anses vara giltiga. Valida resultat förutsätter därför att studien kan uppnå en hög grad av reliabilitet. Steinar Kvale skriver att en studies validitet är beroende av forskarens hanterverk. Validitet berör därför inte enbart resultatet av forskning utan även genomförandet. Validiteten behöver enligt Kvale uppnås genom hela forskningsprocessen från forskningsplan till genomförande och resultatredovisning. Kvale skriver att validitet uppnås genom att forskaren under hela forskningsprocessen problematiserar och teoretiserar det som forskaren finner i sitt material (Kvale, 1995). För uppsatsens validitet och reliabilitet har det varit viktigt att hela uppsatsprocessen präglats av kritiskt tänkande och reflektioner. Från planeringen med urvalskriterier, insamling av materialet till kodning av materialet både för den kvantitativa och kvalitativa analysen. Men även kritiska reflektioner vid valet av frågeställningar, teori och tidigare forskning, då dessa också påverkar resultatets validitet och reliabilitet.

4.4.1 DOKUMENT SOM FORSKNINGSMATERIAL

David Silverman förespråkar användning av empiriskt material som inte har skapats av forskaren, Så kallat naturligt förekommande data som exempelvis dokument. Genom att analysera naturligt förekommande data, kan forskaren studera vad människor faktiskt gör. I intervjuer däremot studerar forskaren vad människor säger att dem gör enligt Silverman. Vidare skriver han att det kan vara svårt praktiskt att studera vad människor gör i en privat sfär som t.ex. familjeliv som sker i hemmet. Det innebär också etiska problem att exempelvis observera människor i sitt hem. Silverman skriver att ett sätt att använda naturligt förekommande data är genom att studera vad människor gör i institutioner som till exempel domstolar (Silverman, 2010). I boken *A matter of record* skriver John Scott att forskning baserad på dokumentanalys inte skiljer sig från andra typer av metoder i de generella dragen. Däremot har dokument specifika egenskaper som måste tas i beaktande och som medför att specifika tekniker krävs. Scott skriver att analys av dokument behöver arbeta utifrån principerna autenticitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet (Scott, 1990). Autenticitetskriteriet är av stor betydelse vid användning av dokument som empiriskt material. Autenticitet berör dokumentets äkthet. Hur forskaren anskaffat dokumentet blir därför en viktig fråga för att kunna klarlägga om dokumentet är äkta och om det är kopia hur pass likt dokumentet är originalet. När dokument kopieras finns alltid en risk dokumentet ändras (Bryman, 2011).

Vid insamlingen av domar användes juridikdatabasen Karnov Juridik för att införskaffa domarna. Domarna är kopior av original vilket medför en risk att vissa sidor eller bilagor saknas i dokumenten. Anledningen till att domarna införskaffats genom Karnov Juridiks databas är att det skulle vara allt för arbetskrävande att begära domarna från domstolarna. Jag har valt att förlita mig på att Karnov Juridiks metodik för inskanning av domar är tillräcklig och att de skulle ha få anledningar att förfalska dokument. Förundersökningsprotokollen har begärts ut från tingsrätterna och erhållits som PDF-dokument. Även

förundersökningsprotokollen är kopior eftersom de skannas in från pappersformat, vilket innebär samma risker för inkompleta dokument. Skillnaden är att domstolarna har originaldokumenten i sin ägo.

Begreppet trovärdighet berör dokumentets innehåll, hur pass pålitligt dokumentets innehåll är, och om redogörelserna är vinklade eller neutrala. Vikten av trovärdighet är inget unikt för dokument. Alla typer av material måste kritiskt diskuteras utifrån objektivitet. När man använder myndigheters dokument så måste man vara medveten om att dokumenten är en del av statens maktutövning (Scott, 1990). Begreppet representativitet berör i vilken utsträckning dokument kan anses vara representativt för den typen av dokument. Dokumentens representativitet har mindre betydelser vid kvalitativa studier eftersom resultatet av kvalitativa studier inte kan vara representativa i statistisk mening (Bryman, 2011). Scott skriver dock att det är viktigt att forskaren diskuterar representativitet och hur bortfallet påverkar resultatet och vilka slutsatser man kan dra av det (Scott, 1990). Eftersom uppsatsen använder mixed-methods metodologi så är dokumentens representativitet viktig för reliabiliteten och validiteten för den kvantitativa analysen. Dokumentens meningsfullhet innefattar vad författaren till dokumentet vill förmedla, vilken social situation dokumentet är skapat i och vem som är den avsedda läsaren. Men också hur forskaren tolkar dokumentet och om dokumentet är tydligt och begripligt (Prior, 2003).

Forskarens tolkningar av vad begrepp och formuleringar innebär i dokumenten är centralt för validiteten för resultaten. Scott skriver vidare att det inte finns en allmänt accepterad definition för att mäta mening. Även om forskaren bör eftersträva tydliga definitioner som kommer definitionerna aldrig att vara fria från tolkning. En viktig punkt avseende meningsfullhet är att dokument produceras i ett specifikt sammanhang med ett syfte. Dokument produceras främst av ett praktiskt syfte att dokumentation fyller en funktion för den som skapat dokumentet. Syftet med att skapa dokument är vanligtvis inte att de ska användas i forskning vilket medför den som skapar dokumenten inte nödvändigtvis har behov av en tydlig begreppsanvändning (Scott, 1990). Exempelvis har begreppet missbruk ett flertal betydelser juridiskt, medicinskt och kulturellt. Psykisk ohälsa är ett annat tvetydigt begrepp som kan innefatta alltifrån en psykisk sjukdom till ett dåligt psykiskt mående.

Materialets begränsningar

Domar och förundersökningsprotokoll är inte dokument med neutrala redogörelser utan produceras ur rättsväsendets perspektiv och är en del statens maktutövning. Samtidigt ska rättsväsendet arbeta utifrån objektivitetsprincipen vilket innebär att rättsväsendet ska ta hänsyn till information som är både till den åtalades fördel och nackdel (Lagersted et al, 2017). Objektivitetsprincipen innebär inte att domar eller förundersökningsprotokoll är neutrala då de produceras av rättsväsendet och inte tillsammans med den åtalade. Men utgångspunkten för en rättsstat är att domstolar och polis ska vara opartiska. Sanningshalten i de åtalades berättelser kan också ifrågasättas eftersom de har ett intresse av att framstå som mindre klandervärdiga.

Att strafföreläggande inte ingår i materialet är av stor betydelse för urvalet i uppsatsen. Exkluderingen av strafföreläggande påverkar resultatet genom att de som begått lindrigare brott i högre utsträckning ingår i bortfallet.

Strafföreläggande används endast för lindrigare brott som kan ge dagsböter som påföljd (Lagersted et al, 2017). Allvarligare brott är generellt sett överrepresenterade i urvalet eftersom polisen och domstolar inte lägger ner samma resurser på att utreda och dokumentera lindrigare brott. Domar som berör lindrigare narkotikabrott kommer därför i mindre utsträckning att uppfylla urvalskriterierna. Urvalet påverkas också av Karnov Juridiks förmåga att samla in domar, vilket är svårt att avgöra. Av Karnov Juridiks svar vid mailkontakt framgick att inte samtliga tingsrättsdomar ingår i databasen. Karnov Juridik samlar enbart in de tingsrättsdomar som de får kännedom om. Karnov-juridik uppger att samtliga hovrättsdomar ingår i databasen, men den mänskliga faktorn kan medföra att domar aldrig skannas in.

Brottsstatistik alltid kommer vara osäker, alla brott rapporteras inte in, polisdistrikt har olika kompetens och resurser att utreda brotten. Polisen arbetar också med vissa biaser, olika föreställningar om vem som begår brott, dessa biaser har sannolikt en påverkan på vem som döms. Osäkerheten gällande brottstatistikens tillförlitlighet medför dock inte att brottstatistik inte kan säga någonting om den verkliga omfattningen av brott (Scott, 1990). Scott citerar Paul Wiles ” What criminal statistics records . . . is not a direct transcription of the social reality of crime, but a refraction of that reality through the various processes involved in the collection and recording of data” (Scott, 1990: 95). Hur stort bortfallet är för uppsatsen är svårt att klarlägga och sin tur hur bortfallet påverkar resultatet. Detta medför att resultatet i uppsatsen inte kan generaliseras till populationen i sin helhet, alltså de som köper narkotika på internet.

4.5 FORSKNINGSETISKA PRINCIPER

Forskning av god kvalitet följer både forskningsetiska riktlinjer och gör etiska överväganden. Etisk forskning bedrivs med respekt för människors integritet och utan att utsätta människor för skada (Vetenskapsrådet 2017). Etisk forskning bedrivs utifrån fyra principer individskyddskravet, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet och samtyckeskravet innebär att den som medverkar i en studie också ska informeras och samtycka till sitt deltagande i studien. Det finns dock skillnader mellan studier som använder passiva eller aktiva deltagare. Vid studier med aktiva deltagare är information och samtycke ett krav och vid passiva deltagare avgörs informationskravet och samtyckeskravet från fall till fall. Passiva deltagare innebär att forskaren använder sig av till exempel registerdata och generellt sett behövs inte samtycke inhämtas vid användning av registerdata (Vetenskapsrådet, 2002). Det empiriska materialet i uppsatsen utgörs av dokument som kan jämföras med registerdata och därför finns inget krav på samtycke från deltagarna. Vid inhämtade av samtycke måste forskaren också ta hänsyn till om inhämtandet av samtycke kan motverka individskyddskrav t.ex. kan inhämtande av samtycke aktualisera tidigare kriminalitet eller missbruk hos individen. Om inhämtandet av samtycke motverkar individskyddskravet kan studien bedrivas utan att inhämta samtycke från deltagarna (Vetenskapsrådet, 2002). Att inhämta samtycke ifrån de dömda i urvalet skulle utgöras en risk för individskyddet och skulle kunna väcka skamkänslor och obehag.

Konfidentialitetskravet innebär att deltagare i studien inte ska kunna identifieras av utomstående samt att materialet ska förvaras på ett sådant sätt att det inte är tillgängligt för utomstående (Vetenskapsrådet, 2002). Eftersom domar är material

som innehåller känsliga uppgifter har datakryptering använts för att utomstående inte ska få tillgång till dokumenten. Endast jag har haft tillgång till de krypteringsnycklar och lösenord som krävs för att läsa dokumenten. För undvika att verkliga personer ska kunna identifieras i uppsatsen har namn, orter, årtal och andra uppgifter som kan identifiera personen ändrats. Citat har även ändrats så att citaten inte är sökbara i Karnovs Juridiks databas. Nyttjandekravet innebär att materialet endast får användas för forskningsändamål och inte i exempelvis kommersiella ändamål. Materialet får endast lämnas över till forskare som följer de etiska riktlinjerna (Vetenskapsrådet, 2002).

Domar och förundersökningsprotokoll är dokument som av sin natur innehåller känsliga personuppgifter. Hanteringen av dokument i uppsatsen är viktig både utifrån etiska överväganden och lagstiftning. Enligt GDPR så får personuppgifter inte hanteras utan personens tillåtelse (Datainspektionen, 2019). Eftersom domar och förundersökningsprotokoll innehåller personuppgifter har kontakt tagits med etiknämnden och Datainspektionen. Etiknämnden hänvisade vidare till Datainspektionen som informerade om att insamling av domar och läsning av domar inte utgör behandling av personuppgifter. Dock får inga personuppgifter kopieras eller ändras via en dator och uppgifter får inte heller sammanställas på ett sådan sätt att en person blir identifierbar. Skulle personer kunna identifieras i SPSS, så innebär det att personuppgifter har behandlats och tillstånd från personen krävs. För att undvika att personer ska kunna identifieras i SPSS så har uppgifterna delats upp i två olika databaser med olika sorteringar av individerna.

Även om uppsatsen håller sig inom lagens gränser så måste fortfarande etiska övervägande göras. Den kvalitativa analysen av uppsatsen behöver även i sin insamling, analys och resultatredovisning ta hänsyn till etiska aspekter. I uppsatsen analyseras inte de dömdas utsagor utan rättsväsendets beskrivningar av de dömda i dokumenten. Det förekommer dock att domarna hänvisar till att den dömda har sagt något i förhör eller under rättegången. Etiska övervägande har gjorts för att inte presentera utdrag från beskrivningarna som innehåller känsliga uppgifter som exempelvis detaljerade beskrivningar av psykisk ohälsa. Philip Lalander skriver att forskare har en etisk skyldighet att inte stigmatisera användare av narkotika. Lalander skriver vidare att forskaren måste medvetandegöra sig själv och arbeta mot att fördomar smyger sig in i beskrivningarna av de personer som studeras (Lalander, 2001). Att analysera domstolarnas framställningar av de dömda utan att beskriva de dömda på ett stigmatiserande sätt är en utmaning eftersom domstolarnas kan framställa de dömda på ett fördomsfullt sätt. Det har krävts ett aktivt arbete för att undvika att fördomar och stigmatiserande beskrivningar i dokumenten inte reproduceras i analys och resultatredovisning.

5 TEORI

Pierre Bourdieus teori om olika kapitalformer utgör uppsatsens teoretiska utgångspunkt. Anledningen till att Bourdieus teori om kapitalformer används som teoretisk utgångspunkt är för att transaktionerna på narkotikamarknaderna inte enbart är transaktioner av ekonomiskt kapital. Bourdieu skriver att ekonomiskt kapital inte är den enda formen av kapital. Han hävdar att kapital även kan

innehas i form av socialt kapital och kulturellt kapital. Socialt kapital innefattar sociala relationer som släktskap, familj och vänskapskretsar. Kulturellt kapital är förmågan kunna föra sig och tala i specifika sammanhang att ha "en god smak". Bourdieu hävdar vidare att samhället är indelat i olika fält och som har egna normer och rangordningar. Ett fält är ett system av relationer mellan individer. De olika kapitalformerna kan i ett fält bli symboliskt kapital som kan bytas mot olika fördelar. Symboliskt kapital innefattar även teknisk kunskap som att en fastighetsmäklare har kunskaper om hur man marknadsför och säljer en bostad så dyrt som möjligt. Men värdet i det symboliska kapitalet ligger främst i dess symbolik i ett specifikt fält, som att fastighetsmäklaren arbetar på en firma som säljer exklusiva fastigheter (Bourdieu, 1980).

I kapitlet om narkotikamarknader beskriver May och Hough att narkotikamarknader finns i öppna och slutna former. De öppna narkotikamarknaderna kräver inte referenser och de slutna narkotikamarknaderna är baserade på att köpare och säljare känner varandra (May, Hough 2004). De olika formerna av narkotikamarknader har olika krav på symboliskt kapital. På de öppna narkotikamarknaderna är ekonomiskt kapital viktigast även om symboliskt kapital har ett värde. Bourdieu skriver inte om narkotikamarknader specifikt, men han skriver att transaktioner mellan främlingar generellt sett är reducerade till transaktioner av ekonomiskt kapital. I transaktioner mellan människor som har sociala band till varandra, så är vinsten för individen i större utsträckning symboliskt kapital (Bourdieu, 1990).

Det symboliska kapitalet är inte nödvändigtvis knutet till eliten i samhället enligt Bourdieu. Det som definierar symboliskt kapital är att det i någon del av samhällets tillskrivs ett värde. Det måste finnas en marknad för det symboliska kapitalet där det kan bytas mot något annat. Bourdieu hävdar att det kulturella och ekonomiska kapitalet är de kapitalformer som har högst bytesvärde i det moderna samhället. Kulturellt och socialt kapital ackumuleras över tid och överförs ofta från generation till generation inom familjer och släkter. Ekonomiskt kapital kan omvandlas till socialt eller kulturellt kapital enligt Bourdieu, men omvandlingen från ekonomiskt kapital är kostsam i tid, pengar och arbete. Individen agerar enligt Bourdieu utifrån de kapitalformer som individen besitter (Bourdieu, 1986).

De slutna narkotikamarknaderna baseras på personliga relationer och därför blir symboliskt kapital en förutsättning för att få tillgång till de slutna narkotikamarknaderna. Narkotikasäljarna på slutna narkotikamarknader är därför selektiva till vem de säljer narkotika till. Köparen måste besitta ett socialt kapital i form av referenser för att introduceras till en narkotikasäljare. Köparen behöver framstå som en person som inte är en risk och kan följa de koder och ritualer som finns i fältet. För narkotikaköpare som har symboliskt kapital och tillgång till narkotikamarknaden utgör det en risk att introducera nya köpare. Om den nya narkotikaköparen som introducerats inte följer koderna och ritualerna så riskerar den introducerande narkotikaköparen sitt rykte och att därmed förlora symboliskt kapital. Därför agerar även narkotikaköpare för att bibehålla slutenhet på slutna narkotikamarknader genom att endast introducera personer med symboliskt kapital.

Habitus är ett centralt begrepp i Bourdieus teori om symboliskt kapital. Habitus är en form av internalisering av individens symboliska kapital. Individens tidigare erfarenheter och vanor blir en del av individen och styrs individens agerande i

nuet. Individens habitus påverkar inte bara individens handlingar i nuet utan även dess föreställningar om framtiden och möjliga konsekvenser av handlingar. Individen tenderar därför till att reproducera sitt habitus även om möjligheterna finns för ett annat agerande eftersom resultatet är förutsägbara. Habitus medför att individen vet hur han eller hon ska föra sig inom ett socialt fält utan att ens göra det medvetet (Bourdieu, 1990). Individens historia i form av uppväxtförhållanden skapar ett kulturellt kapital som internaliseras i individens habitus och tar sig i uttryck i smak gällande kultur, mat, musik och blir en form av livsstilsval (Bourdieu, 1984). Individens habitus styr därför vilka droger individer använder eller inte använder och vem man köper dem av.

Tidigare forskning beskriver att många narkotikaköpare föredrar att använda sitt sociala nätverk för att köpa narkotika för att undvika kontakter med kriminella narkotikaförsäljare (Parker et al 2002). Utifrån Bourdieus teori om habitus kan oviljan till kriminella kontakter förstås av individens kulturella kapital och smak. Eftersom individen saknar tidigare efterenhet av kriminella miljöer så undviker han eller hon kontakter med narkotikasäljare som de uppfattar som kriminella. Habitus påverkar också vilka narkotikamarknader som uppfattas som möjliga att köpa narkotika genom. Genom att köpa narkotika inom sitt sociala nätverk så befinner sig individen inom ett fält där individen har ett symboliskt kapital. Överlåtelse av narkotika i sociala nätverk är inte i samma utsträckning baserade på transaktioner av ekonomiskt kapital. I transaktioner mellan människor som har sociala band till varandra, så är vinsten för individen i större utsträckning symboliskt kapital (Bourdieu, 1990). Narkotika eller läkemedel kan till och med överlåtas helt utan transaktioner av ekonomiskt kapital. Tidigare forskning som visar att det vanligaste är att narkotikaklassade läkemedel överlåts utan ekonomiska transaktioner (Hulm et al 2018).

Narkotikamarknaderna kan till viss del betraktas som skilda sociala fält och därför skiljer sig det symboliska kapitalet åt mellan de olika narkotikamarknaderna. Vilken substans som säljs på marknaden, hur stora mängder som säljs och kulturella faktorer påverkar uppfattningen om vad som är ett symboliskt kapital på marknaden. Ju mer slutna en marknad är desto viktigare blir det att besitta symboliskt kapital både genom att kunna föra sig och ett socialt kapital genom referenser till andra. Symboliskt kapital är särskilt viktigt för narkotikasäljare, då de behöver tillgång till narkotikamarknader som säljer större kvantiteter. Narkotikamarknaderna som säljer större kvantiteter är mer slutna och har högre krav på symboliskt kapital eftersom riskerna för deltagarna är större. Narkotikasäljarna behöver inte bara besitta ett symboliskt kapital för att kunna köpa narkotika även försäljningen av narkotika kräver ett symboliskt kapital. Sveinung Sandberg skriver om vad han kallar gatukapital som är en form av symboliskt kapital för narkotikasäljare på de öppna narkotikamarknaderna. Symboliskt kapital är en drivkraft för marginaliserade invandrarungdomar att sälja droger enligt Sandberg. Ungdomarna saknar såväl ekonomiskt som kulturellt kapital. Drogförsäljning blir ett sätt att uppnå erkännande att och på så sätt besitta ett symboliskt kapital (Sandberg, 2008).

Marknaderna för narkotika på internet är till största delen öppna narkotikamarknader och transaktionerna på internet berör därför främst ekonomiskt kapital. Narkotikamarknaderna på internet skiljer sig från andra narkotikamarknader genom att individerna upplever sig vara mer anonyma på internet. Symboliskt kapital har därför mindre betydelse för köpare av narkotika

på internet. Värdet i det symboliska kapitalet ligger ju främst i dess symbolik i ett specifikt fält (Bourdieu 1980). Det krävs förvisso tekniska kunskaper för att köpa narkotika på internet, men narkotikaköparna behöver inte framstå som kunniga om vare sig narkotika eller datorer för att få tillgång till narkotikamarknaderna på internet. För att köpa narkotika på internet behövs snarare en teknisk kunskap än ett symboliskt kapital.

En viktig skillnad mellan narkotikamarknaderna på internet och de öppna narkotikamarknaderna är att det även säljs större volymer av narkotika på internet. På de traditionella narkotikamarknaderna är symboliskt kapitalet en förutsättning för att köpa narkotika i större volymer. Narkotikamarknaderna på internet kräver generellt sett inte socialt kapital i form av kontakter eller referenser för att köpa narkotika i större mängder. Tidigare forskning visar att inköp av större mängder av narkotika utgör en betydande andel av narkotikahandeln på internet (Adlridge, Décarry-Héту 2016). Att köpa narkotika på internet kan också bättre motsvara vissa individers habitus som inte uppfattar sig som kriminella eller problematiska konsumenter och som saknar sociala nätverk för att köpa narkotika.

Kryptomarknaderna på Darknet präglas av en libertariansk ideologi där narkotika säljs och som köps som om det vore legaliserat (Sotirakopoulos N, 2018). Därför kan narkotikahandeln på kryptomarknaderna upplevas som mindre kriminella än andra narkotikamarknader. Tidigare forskning visar också att riskerna för att utsättas för hot eller våld är mindre på narkotikamarknaderna på internet än på de öppna narkotikamarknaderna (Ormsby, 2016).

Accounts

I den kvalitativa analysen används Scott och Lymans teori om accounts för att analysera hur domstolarna motiverar valet av påföljd. Accounts teorin beskriver hur handlingar rättfärdigas eller ursäktas genom de motiv som anges för handlingarna. Accounts berör situationer som individer ställs till svars för och som går utanför det som anses som normalt. (Scott & Lyman, 1968).

Narkotikabrott är artbrott som innebär att domstolen ska välja fängelsestraff som påföljd i första hand. Domstolen måste därför motivera att det finns särskilda omständigheter för att välja en annan påföljd än fängelsestraff förutsatt att brottet inte bedöms som ringa (Lavén H, 2013). Rättssystemet skulle utifrån Bourdieus teori om kapitalformer skulle kunna betraktas som ett fält där den åtalades särskilda omständigheter är en form av symboliskt kapital. Det symboliska kapitalet utgörs av beskrivna motiv till brottet, sociala förhållanden, den åtalades sätt att föra sig på och tidigare brottshistorik. Accounts är ett lämpligt teoretiskt verktyg för att analysera hur domstolarna motiverar sin val av påföljder genom beskrivningarna av de dömdas motiv och sociala förhållanden.

Scott och Lyman delar upp accounts i två typer, det första typen av accounts är rättfärdigande och den andra typen av accounts är ursäkter. Ursäkter är accounts som används för att individen inte ska ställas till svars för handlingen med argumentet att individen inte kan förväntas kontrollera situationen. Att hänvisa till att handlingen var en olycka är den första typen av ursäkt, argumentet är att verkligheten är full av risker och människor kan inte förväntas ha full kontroll över alla risker. Den andra typen av ursäkter är att individen saknat information och därför utfört handlingen i okunskap om konsekvenserna. Den tredje typen av ursäkter är hänvisning till biologiska drifter som medfört att individen inte kunde kontrollera sina handlingar exempelvis på grund av psykisk sjukdom. Den fjärde

typen av ursäkter är att skylla på någon annan, argumentet är att någon annans handlingar har orsakat individens handlingar. Ansvar för handlingen ligger därför hos den personen som påverkat individen till handlingen (Scott & Lyman, 1968).

Rättfärdigande skiljer sig från ursäkter genom att individen hävdar att handlingen var rättfärdigad under rådande förutsättningar. Den första formen av rättfärdigande benämns förnekande av skada, argumentet är att eftersom ingen skadats av handlingen så finns det inget offer. Den andra formen av rättfärdigande är förnekande av offer. Argumentet är att offret förtjänade handlingen och det därför inte finns något offer för handlingen. Den tredje typen av rättfärdigande är att anklaga den som anklagar. Argumentet är att den anklagande personen själv gjorts sig skyldig till klandervärda handlingar och därmed är lika skyldig som den anklagade. Den fjärde typen av rättfärdigande är att hänvisa till lojalitet eller tvång och att individen följde order eller tvingades agera på ett visst sätt på grund av sociala band (Scott & Lyman 1968).

Sammanfattningsvis använder uppsatsen Bourdieus teori om olika kapitalformer som teoretisk utgångspunkt. Bourdieu beskriver att det finns fler former av kapital än ekonomiskt kapital framförallt betonar han kulturellt och socialt kapital. Vidare beskriver han att samhället är uppdelat i olika fält, kulturellt och socialt kapital blir i relationen till ett fält ett symboliskt kapital som individen kan byta till fördelar. Narkotikamarknader kan betraktas som olika fält som i olika utsträckning kräver symboliskt kapital. Narkotikamarknader kan beskrivas som antingen slutna eller öppna, de slutna narkotikamarknaderna är baserade på personliga kontakter och kräver i högre utsträckning symboliskt kapital än de öppna narkotikamarknaderna. Eftersom narkotikamarknader utgör separata fält så kräver marknaderna olika former av symboliskt kapital. Narkotikamarknaderna på internet är till största delen öppna narkotikamarknader och kräver främst ekonomiskt kapital av köparna även vid köp av narkotika i större mängder. Scott & Lyman teori om accounts kommer att användas för att analysera hur domstolarna rättfärdigar sitt val av påföljder för de dömda. Rättssystemet skulle utifrån Bourdieus teori om kapitalformer skulle kunna betraktas som ett fält där den åtalades särskilda omständigheter är en form av symboliskt kapital. Det symboliska kapitalet utgörs av beskrivna motiv till brottet, sociala förhållanden, den åtalades sätt att föra sig på och tidigare brottshistorik

Accounts teorin beskriver hur handlingar rättfärdigas eller ursäktas genom de motiv som anges för handlingarna. Accounts berör situationer som individer ställs till svars för som går utanför det som anses som normalt. Eftersom domstolarna måste motivera varför de inte dömer den åtalade till fängelse som påföljd kan accounts användas för att analysera hur de dömdas motiv och sociala förhållanden beskrivs.

6. ANALYS

Uppsatsens syfte är att undersöka både vad som karaktäriseras de som döms för narkotikaköp på internet och hur de dömdas motiv till brottet beskrivs av rättssystemet. Uppsatsen använder en mixed-methods metodik med både en kvantitativ och en kvalitativ analys. Den kvantitativa analysen undersöker

domstolarnas beskrivningar av de dömdas som ålder, kön, geografi, sociala förhållanden samt tidigare brottsbelastning. Den kvalitativa analysen undersöker hur de dömdas motiv och sociala situation beskrivs i domar och förundersökningsprotokoll.

6.1 KVANTITATIV ANALYS

Den kvantitativa analysen består av en statistisk sammanställning av 222 dömda personer beskrivna i totalt 186 domar. Beskrivningarna av de 222 dömda personernas har kodats i SPSS utifrån de variabler som finns i bilaga 1. För att den kvantitativa analysen inte ska bli allt för omfattande har variabler med för stort bortfall eller som visat sig sakna relevans utelämnats från analysen. De variabler som kommer att undersökas är de dömdas ålder, kön, län, vilken typ av stad de bor, brottsrubricering, påföljd och brottsbelastning. Dessa variabler kommer att presenteras i tabeller för att ge en överblick över domstolarnas beskrivningar av de dömdas demografi. I analysen kommer även hypoteser om samband mellan olika variabler att testas. I den kvantitativa analysen kommer sju olika hypoteser att testas, hypoteserna följer nedan:

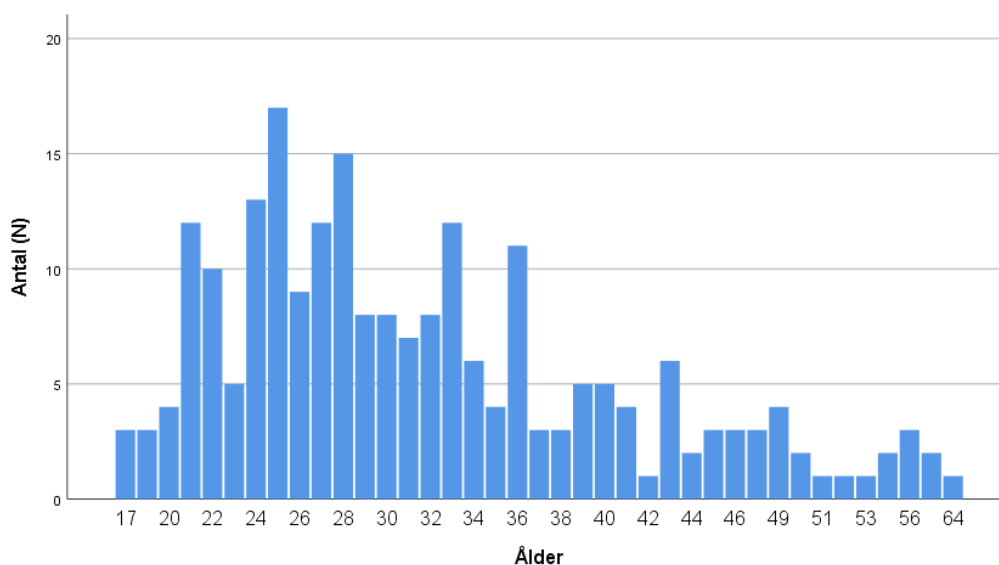
1. Storstäder är underrepresenterade i urvalet på grund av att narkotikamarknader är koncentrerad till storstäderna och att användare av narkotika och läkemedel utanför storstäderna därför i större utsträckning vänder sig till narkotikamarknaderna på internet.
2. De dömda finns i hela landet i alla Sveriges län och i alla typerna av städer enligt SKL:s definition.
3. Majoriteten av de dömda kommer att vara män eftersom män är kraftigt överrepresenterade i narkotikabrottsstatistiken (BRÅ, 2017).
4. Män döms för köp av narkotika i högre utsträckning och kvinnor för köp av narkotikaklassade läkemedel i större utsträckning. Hypotesen är att narkotikaköpare på internet har en preferens för substanser som man har tidigare erfarenhet av. Män använder narkotika i högre utsträckning än kvinnor som i sin tur använder narkotikaklassade läkemedel utan förskrivning i högre utsträckning än män (Sundin et al 2017).
5. Alla kategorier av substanser kommer att finnas representerade i urvalet och det kommer att vara stor spridning av de substanser de dömda har köpt.
6. En stor andel av de dömda kommer att vara ostraffade eller dömda för mindre brott. Hypotesen baseras på att personer som är tidigare ostraffade i högre utsträckning saknar kriminella kontakter som kan förmedla narkotika eller narkotikaklassade läkemedel. Avsaknaden av kontakter för att köpa narkotika borde i sin tur öka sannolikheten att personen vänder sig till narkotikamarknaderna på internet.
7. Majoriteten av de dömda har köpt för egen konsumtion, men det kommer också förekomma köp i överlåtelsesyfte. Hypotesen baseras på tidigare

forskning som uppskattar att 25% av omsättningen på kryptomarknaderna på Darknet utgörs av köp i överlåtelssyfte (Aldrige, Décary-Hétu 2016).

Resultat

Sammanställningen av de dömdas ålder visar en stor spridning. Den yngsta köparen är 17 år gammal och den äldsta är 64 år gammal. Medelvärdet i urvalet är 31,84 år och medianvärdet är 29,5 år och 75% av de dömda är 25 år eller äldre. Den typiska personen i urvalet är alltså i 30-års åldern. Resultatet för åldersfördelningen skiljer sig från tidigare forskning om personer som köpt narkotika eller läkemedel på internet som beskriver att den typiska köparen är i 20-års åldern (Orsoni et al 2016).

Tabell 1 Ålder

Antal (N)	222	Kvartiler	
Medelvärde	31,84 år	25	25,00
Typvärde	25 år	50	29,5
Medianvärde	29,50 år	75	36,25

Geografi

De dömdas geografiska fördelning har sammanställts i två variabler stad enligt SKL:s definition och fördelning utifrån län. SKL:s kommunindelning baserar sig på storstäder och storstadsnära kommuner, större städer och kommuner nära större stad, mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Storstäder är kommuner med minst 200 000 invånare, större städer är kommuner med minst 50 000 invånare och mindre städer är kommuner med mindre än 50 000 invånare. (skl.se)

Tabell 2 Fördelning utifrån stadstyp

Stad enl SKL definition	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Storstäder och storstadsnära kommuner	64	28,8	29,5	29,5
Större städer och kommuner nära större stad	96 (N)	43,2	44,2	73,7
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	57	25,7	26,3	100,0
Total	217	97,7	100,0	
Missing System	5	2,3		
Total	222	100,0		

En av arbetshypoteserna var attorstäder skulle vara underrepresenterade i domarna i relation till befolkningsstorlek. Jag undersökte därför de dömdas geografiska fördelning utifrån SKL:s definitioner. Fördelningen mellan de olika stadstyperna i urvalet skiljer sig mot fördelningen av Sveriges population som är fördelade större städer (38,1%),orstäder (36,8 %) och mindre städer (25,1 %) (Bilaga 2). I urvalet är alltsåorstäder underrepresenterade medan större städer och mindre städer är överrepresenterade. För att undersöka om skillnaderna i fördelningen mellan de olika stadstyperna i urvalet skiljer sig från Sveriges population gjordes en one-sample t-test för varje stadstyp enligt SKL. One-sample t-test används för att testa en hypotes där man har ett bestämt värde på förhand (Krzywinski, & Altman 2013). Fördelningen mellan de olika stadstyperna i urvalet jämfördes alltså med fördelningen i Sveriges population.

One-Sample Test

Test Value = 0.38

95% Confidence Interval of the Difference

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
SKL=Större städer och kommuner nära större stad	1,846	216	,066	,06240	-,0042	,1290

One-Sample Test

Test Value = 0.368

95% Confidence Interval of the Difference

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
SKL=Storstäder och storstadsnära kommuner	-2,355	216	,019	-,07307	-,1342	-,0119

One-Sample Test
 Test Value = 0.368

95% Confidence
 Interval
 of the Difference

	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Lower	Upper
SKL=Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	,390	216	,697	,01167	-,0473	,0707

Resultaten av one-sample t-testen visade att det inte fanns några statistiskt signifikanta skillnader för större städers och mindre städers andelar i urvalet. Resultatet för storstäder var däremot statistiskt signifikant eftersom p-värdet var under 0,05. Hypotesen att storstäder är underrepresenterade i urvalet stämde alltså eftersom resultatet är statistiskt signifikant.

Tabell 3 Fördelning utifrån Län

Län	Andel % (N)	Län	Andel% (N)
Stockholms län	19,3% (40)	Örebro län	2,7% (6)
Västra Götaland län	16,5 % (36)	Norrbottnens län	2,3% (5)
Skåne län	13,8 % (30)	Södermanlands län	2,3% (5)
Östergötland län	11,7% (26)	Uppsala län	2,8% (6)
Västerbottens län	5% (11)	Blekinge län	1,4% (3)
Gävleborgs län	5% (11)	Kalmar län	0,9% (2)
Jönköpings län	4,6 % (10)	Kronobergs län	0,9% (2)
Västmanlands län	3,7% (8)	Värmlands län	0,9% (2)
Dalarna län	2,8% (6)	Västernorrlands län	0,5% (1)
Hallands län	2,8% (6)		

Fördelningen utifrån län i urvalet visar att det finns dömda i från alla Sveriges län utom Gotland och Jämtland. Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne är de tre största länen både i urvalet och i fördelningen av Sveriges befolkning i SCB:s statistik. (scb.se).

Substanser

Tabell 4 visar hur många av de dömda som köpt av de olika grupperna av substanser, nya psykoaktiva substanser, narkotika och narkotikaklassade läkemedel. Narkotika är substanser som är illegala och som saknar en medicinsk användning, Narkotikaklassade läkemedel är mediciner som kräver en förskrivning av läkare. Nya psykoaktiva substanser är preparat som ursprungligen inte klassats som narkotika och som skapats för att efterlikna effekter av narkotikaklassade substanser. De nya psykoaktiva substanser som ingår i analysen är samtliga narkotikaklassade.

Tabell 4 Fördelning utifrån substansgrupper

Substans	Andel % (N)	Även köpt narkotika % (N)	Även köpt Läkemedel % (N)	Även köpt NPS % (N)
Läkemedel	47,7% (106)	12,3% (13)		4,6% (5)
Narkotika	40,1% (89)		14,6% (13)	4,4% (4)
Nya psykoaktiva substanser	19,8% (44)	9,1% (4)	11,4% (5)	

Som framgår av tabell 4 så är nya psykoaktiva substanser mindre vanligt än narkotika och läkemedel bland de dömda. En förklaring till detta skulle kunna vara att nya psykoaktiva substanser främst efterfrågas om de inte har blivit narkotikaklassade.

Tabell 5 visar en sammanställning över samtliga substanser, och förekomsten av i substansen i respektive kategori av substanser.

Tabell 5 Fördelning utifrån substanser

Substans	Total Andel % (N)	Andel i narkotika % (N)	Andel i Läkemedel % (N)	Andel i NPS% (N)
Bensodiazepiner	23% (51)	12,3% (11)	47,6% (51)	13,6% (6)
Tramadol	22,1% (49)	5,6% (5)	44,8% (49)	0%
Amfetamin	21,17% (47)	52,8% (47)	5,7% (6)	4,5% (2)
Cannabis	12,6% (28)	31,4% (28)	3,8% (4)	6,8% (3)
Syntetiska Katinoner	10,8% (24)	2,24% (2)	3,8% (4)	54,5% (24)
MDMA	10,4% (23)	25,8% (23)	5,7% (6)	2,3% (1)
Hallucinogener	6,8% (15)	16,8% (15)	1,9% (2)	0% (0)
Z-Analoger ¹	5,9% (13)	1,12% (1)	12,1% (13)	0% (0)
Kokain	5,4% (12)	13,4% (12)	0,9% (1)	0% (0)
Syntetiska cannabinoider	4,5% (10)	0% (0)	0% (0)	22,7 (10)
Oxycontin	3,6% (8)	3,37% (3)	0% (0)	0% (0)
Heroin	3,2% (7)	7,8% (7)	7,4% (8)	0% (0)
GHB	1,4% (3)	1,4% (3)	1,9% (2)	2,3% (1)
Övriga substanser	6,2% (14)	2,2% (2)	1,8% (2)	22,7% (10)

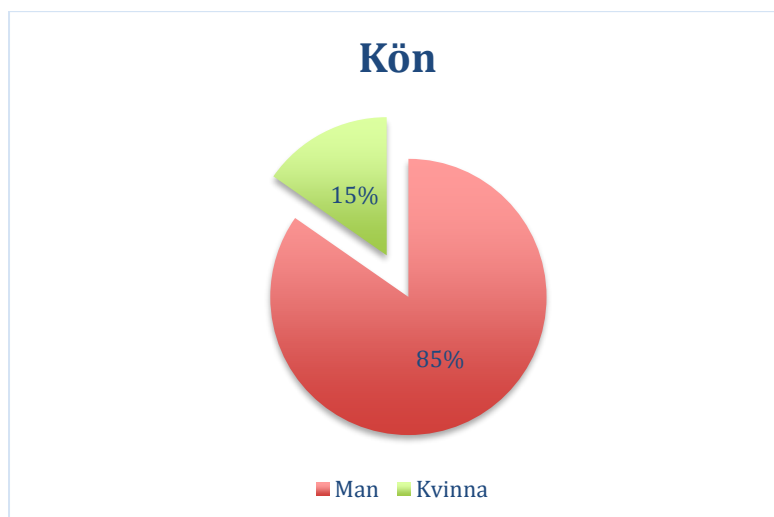
Som framgår av tabell 5 så finns det en stor spridning av vilka substanser som de dömda har köpt. Resultatet har både skillnader och likheter med tullens beslagsstatistik och tidigare forskning. I tullens beslagsstatistik är cannabis vanligast följt av narkotikaklassade läkemedel och amfetamin (Folkhälsomyndigheten, 2019). Tidigare forskning om kryptomarknaderna på Darknet visar att cannabis var det vanligaste preparatet följt av narkotikaklassade läkemedel, preparat av extacytyp² och centralstimulerande. Kruitgof skriver att kryptomarknaderna till stor del speglar den traditionella narkotikamarknaden med undantag för preparat av extacy-typ och opiater. Extacy liknande preparat var betydligt vanligare på kryptomarknaderna medan opiater var mer ovanligt än på de traditionella narkotikamarknaderna (Kruithof, et al, 2016). Den främst skillnaden mot tidigare forskning och resultatet för urvalet är att ordningen skiljer sig mellan vilka preparat som är vanligast förekommande. Det mest utmärkande är dock att cannabis är betydligt mindre vanligt förekommande i urvalet. Resultatet är förvånande eftersom cannabis är den mest använda formen av narkotika hos den svenska befolkningen (Sundin et al 2017).

¹ Z-analoger är en grupp bensodiazepinliknande läkemedel som används vid insomningssvårigheter. (Fass.se)

² Extacy är gatunamnet MDMA eller preparat som påstås innehålla MDMA

En frekvenstabell av fördelningen mellan män och kvinnor visar att hypotesen att män är överrepresenterade i domarna stämmer. En överväldigande majoritet av de dömda köparna är män.

Tabell 6 Kön

Kön	Antal	Procent
Män	188	84,7
Kvinnor	34	15,3
Totalt	222	100,0

En av min arbetshypoteser var att kvinnor döms för att köpa läkemedel i högre utsträckning och män döms för att köpa narkotika i högre utsträckning. Hypotesen baserade sig på att män har mer erfarenhet av narkotika och kvinnor har mest erfarenhet av narkotikaklassade läkemedel (Sundin et al 2017). För att testa hypotesen skapades tre korstabeller utifrån de olika substansgrupperna narkotika, läkemedel och nya psykoaktiva substanser.

Tabell 7 Fördelning av substansgrupper utifrån kön

Substans	Total andel (N)	Män	Kvinnor	Chi-två
Narkotika	40,1 % (89)	44,7% (84)	14,7% (5)	0,015**
Läkemedel	48,2 % (107)	45,2% (85)	67,6% (23)	0,016**
Nya psykoaktiva substanser	19,8% (44)	20,7% (39)	14,7% (5)	0,416

Korstabellerna bekräftade hypotesen att män döms för att köpa narkotika i högre utsträckning narkotika och kvinnor döms för att köpa läkemedel i högre utsträckning. Resultatet var även statistiskt signifikant eftersom p-värdet var under 0,05. Korstabellerna visade dock ingen signifikant skillnad gälla nya psykoaktiva substanser mellan män och kvinnor. Tabell 7 visade att det är en större andel av kvinnorna som köpt läkemedel och en större andel av männen som köpt narkotika. Men tabell 7 visar inte hur stor andel av läkemedelsköparna som är kvinnor. Därför skapades tre nya korstabeller för att undersöka andelen män respektive kvinnor i substansgrupperna narkotika, läkemedel och nya psykoaktiva substanser.

Tabell 8 Fördelning av kön i substansgrupperna

Substans	Total andel (N)	Män	Kvinnor	Chi-två
Narkotika	40,1 % (89)	94,4% (84)	5,6 % (5)	0,001**
Läkemedel	48,2 % (107)	78,7% (85)	21,3% (23)	0,016*
Nya psykoaktiva substanser	19,8% (44)	88,6% (39)	11,4% (5)	0,416*

Tabellen 8 visar att majoriteten av de dömda köparna är män i av alla tre substansgrupper och att skillnaderna är statistisk signifikanta gällande substansgrupperna läkemedel och narkotika. Sammanfattningsvis betyder detta att de kvinnor som dömts i högre utsträckning köpt narkotikaklassade läkemedel. Men majoriteten av de som dömts för att ha köpt narkotikaklassade läkemedel är män.

I bakgrunden beskrevs att brottsrubriceringen vid narkotikabrott påverkas av typen av narkotika, mängden narkotika och övriga omständigheter. (Träskman, 2011) Brottsrubriceringen har en stor betydelse eftersom de olika brottsrubriceringarna har olika straffskalor.

Tabell 9 Fördelning av brottsrubricering

Brottsrubricering	Totalt % (N)	Brottsrubricering	Totalt % (N)
Narkotikasmuggling normalgrad	51,4% (114)	ringa narkotikasmuggling	6,3% (14)
ringa narkotikabrott	23,4 % (52)	Brott mot lag om Hälssofarlig vara	1,4% (3)
normalgrad narkotikabrott	9,0% (20)	medhjälp till grov narkotikasmuggling	0,5% (1)
grov narkotikasmuggling	7,7% (17)	grov narkotikabrott	0,5% (1)

Som framgår av tabell 9 är den vanligaste brottsrubriceringen narkotikasmuggling och den vanligaste allvarlighetsgraden för både narkotikabrott och narkotikasmuggling är brott av normalgraden. Fördelningen av brottsrubriceringar har sannolikt påverkats av urvalet. Upptäcktsrisken är större vid narkotikasmuggling eftersom tullen har större befogenheter att kontrollera försändelser än vad polisen har. Allvarligare brott dokumenteras i högre utsträckning, vilket medför att brott med en allvarlig brottsrubricering i högre utsträckning ingår i urvalet. Tidigare forskning visar också att köp av större mängder narkotika för överlåtelse på kryptomarknaderna utgör ca 25% av försäljningsvolymerna (Adlrige, Décary-Hétu 2016). Därför har även om de dömda beskrivs ha haft ett uppsåt till överlåtelse undersökts.

Tabell 10 Överlåtelse

Uppsåt till överlåtelse	Andel % (N)
Ja	20,3% (45)
Framkommer ej	79,7% (177)

Som tabell 10 visar framkom det att 20,3% av de dömda beskrivits ha ett uppsåt till överlåtelse enligt domstolarna. En stor del av narkotika som köps på internet beskrivs alltså säljas vidare. Resultatet bekräftar tidigare forskning om att kryptomarknaderna på Darknet förser

narkotika till användare långt utöver köparna på kryptomarknaderna (Adlridge, Décarry-Hétu 2016).

I bakgrunden framgick att domstolarna kan välja mellan påföljderna dagsböter, villkorlig dom, samhällstjänst, ungdomstjänst, skyddstillsyn, ungdomsvård, sluten ungdomsvård, fängelse och rättspsykiatrisk vård samt totalt 19 olika kombinationer av dessa påföljder. Dagsböter är den mildaste påföljden och fängelse är den allvarligaste påföljden. Om ett brott endast har böter i straffbestämmelserna kan domstolen aldrig utdöma ett fängelsestraff och omvänt så kan domstolen aldrig döma ut ett bötestraff för ett brott med endast fängelse på straffskalan. Om ett brott har fängelse på straffskalan kan dock domstolen döma ut en påföljd som inte är frihetsberövande som exempelvis villkorlig dom, samhällstjänst eller skyddstillsyn. Villkorlig dom används främst när den åtalade är tidigare ostraffade och brottet är för allvarligt för att endast dagsböter kan vara aktuellt. Skyddstillsyn används främst ut vid missbruksproblem eller när den åtalade har något annat behov av stöd. Samhällstjänst innebär att den åtalade utför obetalt arbete och förutsätter en arbetsförmåga (Lavén, 2013).

Valet av påföljd och omfattningen av påföljden påverkas av brottets straffvärde och vad som är utrett av den åtalades personliga förhållanden. Narkotikabrottens straffvärde bestäms genom att rätten jämför brottet med likartade brott som behandlats tidigare i domstolspraxis gällande typ och mängd av narkotika samt omständigheterna runt brottet. Försvårande omständigheter anses vara om brottet begåtts som ett led i brottslig verksamhet eller om den åtalade visat särskild hänsynslöshet. Förmildrande omständigheter kan exempelvis vara psykisk störning och bristande omdöme eller utveckling. Den åtalades tidigare brottslighet har även betydelse för valet av påföljd. Om den åtalade är ostraffad ses det som en förmildrande omständighet och har den åtalade nyligen dömts för brottslighet ses det som en försvårande omständighet. Vid narkotikabrott måste det finnas särskilda omständigheter för att inte döma ut ett fängelsestraff vid narkotikabrott förutsatt att brottet inte bedöms som ringa (Jareborg & Zila 2017).

Tabell 11 Fördelning av påföljder

Påföljd	Andel % (N)	Påföljd	Andel% (N)
Fängelse	29,7% (66)	Skyddstillsyn	2,7% (6)
Dagsböter	27,0% (60)	Fängelse+skyddstillsyn	1,4% (3)
skyddstillsyn särskilda föreskrifter	15,8% (35)	Ungdomsvård	0,9% (2)
Villkorlig dom+ samhällstjänst	12,6% (28)	Samhällstjänst	0,5% (1)
Skyddstillsyn med samhällstjänst	5,0% (11)	Ungdomstjänst	0,5% (1)
villkorlig dom+dagsböter	4,1% (9)		

Av tabell 11 framgår att fängelse är den vanligaste påföljden i urvalet och att en stor andel har dömts till en påföljd motsvarande ett fängelsestraff. Majoriteten av de dömda har alltså dömts för ett brott med ett straffvärde som motsvarar ett fängelsestraff. Att majoriteten dömts till en påföljd med ett straffvärde motsvarande fängelse är förväntat med tanke på fördelningen för brottsrubriceringarna i urvalet. Majoriteten av de dömda hade begått brott som är allvarligare än ringa narkotikabrott. Dessutom hade 20,3% av de dömda beskrivits ha köpt narkotikan i överlåtelsesyfte vilket höjer straffvärdet för brottet. Att narkotikabrott är ett artbrott har också betydelse då det måste finnas särskilda skäl att döma ut en annan påföljd än fängelse. Majoriteten har dock dömts till icke

frihetsberövande påföljder vilket tyder på att domstolarna har funnit förmildrande omständigheter kring den åtalades personliga förhållanden eller brottsbelastning. Av tabell 11 framgår att 23,4 % av de dömda har dömts till någon form av skyddstillsyn och anses därför ha ett övervakningsbehov till följd av missbruk, kriminalitet eller psykisk ohälsa enligt domstolarna. Av tabellen framgår också att 17,7% har dömts till en villkorlig dom eller samhällstjänst och anses därmed inte ha ett övervakningsbehov och är till stor del tidigare ostraffade.

För att undersöka de dömdas tidigare brottslighet har jag valt undersöka om de är straffade sedan tidigare, om de är dömda för narkotikabrott och om de tidigare dömts till fängelse.

Tabell 12 Tidigare brottsbelastning

Brottsbelastning	Ja	Nej	framkommer ej
Straffad för brott	39,2 % (87)	24,8% (55)	36,0% (80)
Narkotikabrott	28,4% (63)	30,6% (68)	41% (91)
Dömd till fängelse	12,2% (27)	51,8% (115)	36% (80)

Av tabell 12 framkommer att majoriteten av de dömda är straffade sedan tidigare, men majoriteten inte tidigare är dömda till ett fängelsestraff. Bortfallet medför att det är svårt att uttala sig om fördelningen för hela urvalet.

Ytterligare ett sätt undersöka de dömdas brottsbelastning är genom att sammanställa de dömdas antal avsnitt i belastningsregistret. Belastningsregistret är ett register över vad en person tidigare straffats för. Varje avsnitt i belastningsregistret motsvarar en dom, ett strafföreläggande och en åtalsunderlåtelse.

Tabell 13 Antal avsnitt i belastningsregistret

Antal avsnitt i belastningsregistret	Andel % (N)	Antal avsnitt I belastningsregistret	Andel % (N)
0–2 Avsnitt	32,4% (72)	11+ Avsnitt	9,0% (20)
3–5 Avsnitt	8,1% (18)	Framgår ej	44,6% (99)
6–10 Avsnitt	5,9% (13)		

Av tabell 13 framkommer att majoriteten av de dömda har ett fåtal avsnitt i belastningsregistret eller är ostraffade. Men det finns också en mindre grupp av de dömda som har ett omfattande belastningsregister. Det stora bortfallet medför dock att det är svårt att dra slutsatser om fördelningen för hela urvalet.

Slutsatser för den kvantitativa analysen

Sammanställningen av de dömdas demografi beskriver en heterogen grupp gällande var de bor, ålder, vilka substanser de köper och brottsbelastning. Resultatet för åldersfördelningen skiljer sig från tidigare forskning om personer som köpt narkotika eller läkemedel på internet som beskriver att den typiska köparen är i 20-års åldern (Orsoni et al 2016). I urvalet är medelvärdet 31,4 och medianvärdet 29,5 år, den typiska personen i urvalet är alltså i 30-års åldern och 75% av de dömda är 25 år eller äldre.

En av arbetshypoteserna var att storstadskommuner enligt SKL:s definition skulle vara underrepresenterade i domarna i relation till befolkningsstorlek. Storstäders underrepresentation i relation till befolkning vara också statistiskt signifikant. Hypotesen var att narkotikamarknaden är koncentrerad till storstäderna och att användare av narkotika och narkotikaklassade läkemedel utanför storstäderna därför i större utsträckning vänder sig till narkotikamarknaderna på internet. Om man skulle beskriva hypotesen utifrån Bourdieus teori om symboliskt kapital så skulle narkotikamarknaderna utanför storstäderna beskrivas som sämre fält och som i sin tur ger dess deltagare ett lägre symboliskt kapital. Enligt Bourdieu så är värdet av det symboliska kapitalet beroende av ett fält som kan tillskriva individens symboliska kapital ett värde. (Bourdieu 1980) Narkotikamarknaderna i storstäderna är fält med större tillgängligheten genom större tillgång på narkotika och ett större urval och som i sin tur ger deltagarna ett större symboliskt kapital.

May och Hough skriver att narkotikamarknader idag till stor del är slutna marknader, som kräver sociala kontakter. (May, Hough 2004). Detta medför att det inte är tillräckligt att bo i en storstad för att få tillgång till narkotikamarknader, individen behöver ett symboliskt kapital för att få tillgång till marknaderna. De dömda köparna i urvalet finns i alla typer av städer och i nästan alla Sveriges län. Det som är utmärkande för narkotikamarknaderna på internet är att de är öppna narkotikamarknader som inte kräver symboliskt kapital utan endast ekonomiskt kapital. Den vanligaste brottsrubriceringen är narkotikasmuggling, vilket innebär att det vanligaste är att de dömda köpt narkotika från narkotikamarknader utomlands. Detta kan förklaras av flera olika orsaker, dels är det en urvalsfråga eftersom tullen har större befogenheter att undersöka försändelser än polisen. Men det skulle också kunna bero på att narkotikamarknaderna utomlands erbjuder något som den lokala narkotikamarknaden inte kan varken i Sveriges storstäder eller i mindre städer. Narkotikamarknader i exempelvis Nederländerna har lägre priser än de svenska narkotikamarknaderna (UNODC, 2018). Narkotikamarknaderna i Nederländerna skulle kunna beskrivas som ett fält med större tillgänglighet än de svenska narkotikamarknaderna och tillgång till de marknaderna ger ett högre symboliskt kapital.

Symboliskt kapital som ger tillgång till narkotikamarknader utomlands ger möjligheten till att köpa narkotika billigt för sedan sälja narkotikan med vinst på den lokala narkotikamarknaden. Bourdieu skriver att det är möjligt att omvandla ekonomiskt kapital till symboliskt kapital men att detta är kostsamt. Internet möjliggör köp av narkotika på marknader utomlands utan symboliskt kapital. Eller kostsamma transaktioner av ekonomiskt kapital till symboliskt kapital. (Bourdieu 1980). Av de dömda hade 20,3% bedömts haft ett uppsåt till överlåtelse, en relativt stor del av narkotika och läkemedel som köps på internet säljs alltså vidare, vilket även bekräftas av tidigare forskning. Detta avspelas även i fördelning av påföljder där fängelse är den vanligaste påföljden. Det finns också en mindre grupp av de dömda som har ett omfattande belastningsregister och som tidigare dömts till fängelse. Denna mindre grupp med omfattande brottsbelastning har sannolikt ett socialt kapital i form av kriminella kontakter och symboliskt kapital i form av erfarenheter av kriminella miljöer.

Den vanligaste allvarlighetsgraden är brott av normalgraden, vilket innebär att de dömda varken köpt en liten eller stor mängd narkotika. Vilket indikerar att majoriteten av de dömda köpt substanser i mängder som varit större än för enstaka konsumtionstillfällen, men inte så stora mängder att de avsett överlåta narkotika i någon större omfattning. Att brott av normalgraden är vanligast har sannolikt påverkats av urvalet. Men det kan också finnas praktiska och ekonomiska skäl för de dömda att köpa större mängder narkotika. Det blir billigare att köpa större mängder substanser och man behöver inte beställa lika ofta om man köper större mängder. Att leveranstiden tar längre tid än att köpa narkotika på gatan gör det mer praktiskt att köpa mer narkotika vid ett tillfälle, vilket även bekräftats i tidigare forskning (Ormsby, 2016) Att majoriteten av de dömda dömts för brott som är allvarligare än ringa brott har påverkat domstolarnas val av påföljd. Därför har en stor andel dömts till fängelse eller till påföljder som i sitt straffvärde motsvarar ett fängelsestraff.

Att så pass många dömts till icke frihetsberövande påföljder tyder på att domstolarna har funnit förmildrande omständigheter vid valet av påföljd. En sådan förmildrande omständighet är att i de domar där brottsbelastning framkommer är majoriteten av de dömda är tidigare ostraffade eller dömda för ett fåtal brott. Det är också sannolikt domstolarna funnit förmildrande omständigheter i de dömdas sociala förhållanden som inverkat vid brottet.

Nästan en fjärdedel av de dömda har bedömts ha ett övervakningsbehov på grund av missbruk, kriminalitet eller psykisk ohälsa eftersom de har dömts till skyddstillsyn. Skyddstillsyn döms främst ut vid missbruksproblem eller när den åtalade har något annat behov av stöd (Lavén, 2013). Av resultatet framgår också att 17,7% har dömts till en villkorlig dom eller samhällstjänst, de anses därmed inte ha ett övervakningsbehov och är till stor del tidigare ostraffade. Urvalet kan förklara en del av fördelningen av brottsrubriceringar och påföljder i urvalet eftersom allvarliga brottet utreds och dokumenteras bättre och därmed är de fler av de domarna som uppfyller urvalskriterierna.

Män är kraftigt överrepresenterade vilket är förväntat med tanke på att män använder narkotika i högre utsträckning och döms för narkotikabrott i högre utsträckning. (BRÅ, 2017). Kvinnor döms i högre i utsträckning för att köpa narkotikaklassade läkemedel, och män döms i högre utsträckning för att ha köpt narkotika. Vilket är väntat med tanke på att kvinnor använder läkemedel utan ordination i högre utsträckning och män använder narkotika i högre utsträckning. (Sundin et al 2017).

6.2 KVALITATIV ANALYS

Sandberg och Presser skriver att domstolar och polisens arbete till stor del handlar om att samla in berättelser om brott, gärningsmän och brottsoffer. De skriver vidare att kvantitativ analys inte kan användas för att förstå motivet till ett brott. Istället förespråkar Sandberg och Presser att forskaren försöker förstå människors motiv till brott genom deras berättelser om hur varför de agerat som de gjorde (Sandberg & Presser 2015). Begreppet accounts beskriver de motiv som människor anger för handlingar som de ställs till svars för och som går utanför det som ses som normalt. Accounts används för att språkligt rättfärdiga eller undvika ansvar för handlingar när de blir ett ämne för granskning. Scott och Lyman skriver att studiet av ett avvikande beteende som exempelvis brottslighet är oskiljaktigt

från studiet av accounts. Genom att klargöra accounts för ett avvikande beteende kan man också klargöra det avvikande fenomenet. (Scott & Lyman 1968).

I rättssystemet skapas berättelser om vem den misstänka och slutligen dömda personen är. I skapandet av berättelsen kring den dömda personen medverkar polisen, Frivården, den anklagade och domstolen. Beskrivningar av den dömdas sociala förhållanden, uppsåt och motiv skapar en berättelse om vilken typ av person den misstänkta är. Berättelserna används sedan av rättssystemet för att rättfärdiga den påföljd som döms ut, och kan betraktas som en form av accounts. I den kvalitativa analysen används dessa berättelser för att studera hur de dömda beskrivs i rättssystemet. Som ett verktyg för att strukturera dessa berättelser har fyra idealtyper skapats. Materialet har sedan kodats utifrån idealtyperna och presenterats genom excerpt commentary units där utdrag har använts för att påvisa analytiska poänger (Rennstam & Wästerfors 2015). De fyra idealtyperna kommer att benämnas ”den vanliga människan”, ”missbrukaren”, ”förbrytaren” och sist ”rekreationsanvändaren”. Idealtyper är en modell av olika grupper och är konstruerade utifrån forskarens förutbestämda definitioner för att förstå ett specifikt fenomen. Därför lyfter forskaren fram specifika drag och renodlar dem hos idealtypen. Idealtypen motsvarar därför inte verkliga personer. (Rosenberg, 2016) De fyra idealtyperna som beskrivs i uppsatsen motsvarar alltså inte verkliga människor utan är renodlingar av domstolarnas beskrivningar av de dömda. Eftersom domarna beskriver de dömda personer vid en specifik tidpunkt så finns möjligheten att domstolen skulle beskriva den dömda på ett annat sätt vid en ny rättegång. Även idealtyperna beskriver därför hur dömda personerna beskrivs vid en specifik tidpunkt av rättsväsendet.

Den ”vanliga människan” som möter svårigheter i livet

Kännetecknande för idealtypen den ”vanliga människan” är att de av domstolarna beskrivs som personer med ordnade förhållanden som mött någon svårighet i livet. Svårigheterna som han eller hon har mött har uppstått i vuxen ålder och kan t.ex. var en olycka eller familjeproblem. Den ”vanliga människan” har som en reaktion på svårigheterna köpt narkotika eller läkemedel på internet. Han eller hon erkänner åtminstone delar av de brott de anklagas för och medverkar i polisens utredning. I polisens utredning beskrivs den ”vanliga människan” ofta uttrycka ånger för sina handlingar. Rättssystemet beskriver deras sociala förhållanden som ordnade gällande bostad, sysselsättning och relationer. Den vanliga människan är ostraffad eller straffad för något mindre brott som till exempel en hastighetsöverträdelse eller snatteri. Inför rättegångar där straffvärdet motsvarar ett fängelsestraff gör frivården en personutredning där den åtalades sociala situation utreds. Utifrån det som framkommer i utredningen så föreslår frivården sedan en påföljd. (Lagersted et al, 2017) Nedanför kommer ett exempel hur den ”vanliga människan” kan beskrivas i en personutredning.

Av de uppgifter som Hans Nilsson lämnat vid besöket på frivården, och vad som framkommit i utredningsmaterialet, förefaller han leva under ordnade och goda förhållanden. Nilsson medger de faktiska omständigheterna [kring brottet] och det går inte att skönja kriminella värderingar eller attityder.

Frivården anser inte att Hans har kriminella värderingar trots att han har begått kriminella handlingar. Underförstått så skriver Frivården därmed att Hans har

normala värderingar och attityder. Den ”vanliga människan” är i grund botten inte kriminell i domstolarnas beskrivningar. Han eller hon har begått kriminella handlingar men de är inte kriminella. I beskrivningarna av den ”vanliga människans” motiv till att han eller hon köper narkotika och läkemedel på internet så beskrivs inte heller den ”vanliga människan” uppfatta sig själv som kriminell.

Daniel har beställt preparaten anonymt på Internet och betalat med Bitcoins. Anledningen till att han beställt stora mängder åt gången är att Bitcoins varierar i värde och att han passat på att handla när värdet varit högt. Daniel har inga kontakter i den undre världen och tycker att det är smidigare att beställa via Internet. All narkotika har varit avsedd för hans eget bruk.

I utdraget om Daniel beskrivs de som säljer narkotika på gatan som en del av ”den undre världen”. Den undre världen är en värld som styrs av kriminella värderingar och där kriminalitet är en del av livsstilen. Daniel däremot har inga kontakter i den undre världen och har därmed inte kriminella värderingar. Den undre världen har också en form av kollektiv identitet som förkastar samhällets normer. Avsaknaden av kollektiva identiteter i relation till sin konsumtion av läkemedel eller narkotika är också kännetecknade för den ”vanliga människan”. I citatet om Daniel beskrivs att det är smidigare att beställa narkotika via internet än att skaffa kontakter i den undre världen. Utifrån Bourdieus teori om symboliskt kapital (Bourdieu, 1980) och May och Hough forskning om narkotikamarknader (May & Hough 2004) skulle beskrivningen av Daniels avsaknad av kontakter i den undre världen ses som en avsaknad av symboliskt kapital. Daniel saknar socialt kapital i form av kriminella kontakter som kan förmedla narkotika. På internet krävs inte ett socialt kapital i form av kriminella kontakter, utan det räcker med ekonomiskt kapital och en viss teknisk kunskap.

Daniel beskrivs ha köpt preparaten anonymt, en intressant fråga är vad som egentligen menas med anonymt. Daniel har uppgett både namn och adress vid beställningen av narkotika vilket ju är raka motsatsen till att vara anonym. Anonymitet i det här sammanhanget måste snarare beskrivas som en upplevelse av anonymitet. John Suller skriver att internet ger en känsla av anonymitet på grund av att individen inte upplever sig som synlig i interaktionen. Synligheten handlar både om individens kroppsspråk, utseende, sätt att tala och vilken social position individen har. Individen kan själv välja vilken information han eller hon vill dela med sig av exempelvis namn och adress men ingen annan personlig information. Detta medför i sin tur individen blir mer benägen till avvikande handlingar på internet (Suller, 2005). Den ”vanliga människan” beskrivs oftast ha köpt narkotikaklassade läkemedel genom webshoppar på den öppna delen av internet. Mindre vanligt men förekommande är att han eller hon köpt narkotika på kryptomarknaderna på Darknet. För de som köpt narkotikaklassade läkemedel, beskrivs motivationen till köpet i relationen till läkare och sjukvården och inte till narkotikamarknader. Antingen beskrivs de dömda inte vilja ha kontakt med sjukvården eller så vill inte läkaren skriva ut narkotikaklassade läkemedel. Nedanför kommer ett exempel hur detta kan beskrivas.

Claes har tidigare fått "Theralen" och "Zolpidem" utskrivet av en svensk läkare. Eftersom de tablettorna inte passade honom ville han prova något annat. Svenska läkare skriver inte ut andra läkemedel. För att slippa gå till svensk läkare igen beställde han sömnmedel på

nätet.

I beskrivningen av Claes motiv till att köpa narkotikaklassade läkemedel på internet så nämns endast möjligheterna att införskaffa läkemedlen genom en läkare. Den svarta marknaden för narkotikaklassade läkemedel beskrivs inte ens som ett hypotetiskt alternativ. Bourdieu skriver att människors symboliska kapital även internaliseras i individen habitus. Människors habitus styr vad som upplevs som möjligt utifrån tidigare erfarenheter (Bourdieu, 1980). Den som saknar erfarenhet av att köpa läkemedel på svarta marknaden upplever heller inte det som en möjlighet. De svårigheter som beskrivs som orsaken till att ”den vanliga människan” köpt narkotika eller läkemedel är ofta relaterade till familjelivet eller arbetslivet. För en del av de dömda beskrivs händelsen som startpunkten på ett eskalerande missbruk.

Erik arbetade som byggnadsarbetare när han år 2012 ramlade och gjorde illa foten. Han sökte vård och fick då tramadol utskrivet av läkare mot värken. Han åt medicinen i flera veckor efter händelsen. När receptet var slut så ville han ha mer tabletter och blev beroende. Han letade på internet och skickade efter tabletter. Han åt en ganska stor mängd tabletter varje dag under åren 2012 och 2013.

I en annan dom beskrivs vägen till missbruk så här:

Mats har berättat att han haft Stesolid utskrivet och då märkt att det med hjälp av tabletterna blev lättare att klara vardagen. Han hade en jobbig tid med problem i förhållandet och dödsfall i familjen. Han började beställa tabletter på en hemsida. Hans missbruk eskalerade och han köpte mer och mer. Tills sist blev han kontaktad av polis som stoppade hans sista beställning.

I båda utdragen ovan beskrivs att de dömda haft tidigare erfarenhet av narkotikaklassade läkemedel föreskrivet av läkare och att de först efter att de ställts inför en svårighet i livet beställt läkemedel på internet. Den ”vanliga människans” användning av narkotika eller läkemedel beskrivs inte som ett medel för att uppnå eufori eller sinnesförändring utan som ett sätt att hantera problem. Mats användning narkotikaklassade läkemedel beskrivs till exempel som en form av självmedicinering för att lättare klara vardagen.

Den ”vanliga människan” utgör den största gruppen av de som dömts för ringa narkotikabrott i urvalet. Men det förekommer också att de döms för narkotikabrott av normalgraden och domstolen måste därför döma ut en annan påföljd än dagsböter. I valet av påföljd för ”den vanliga människan” väljer domstolarna att döma ut straff som är alternativa till fängelse. Valet av påföljd rättfärdigas av att de dömda i grund och botten inte är kriminella, de saknar en omfattande brottsbelastning och brottet begicks på grund av förmildrande omständigheter. Utifrån Bourdieus teori om kapitalformer och fält (Bourdieu, 1980) så är den ”vanliga människans” förmildrande omständigheter en form av symboliskt kapital. De förmildrande omständigheterna har dock en liten påverkan av brotts straffvärde eftersom domstolarnas praxis främst avgörs av typ av narkotika och mängd. (Träskman, 2011). Däremot tar domstolarna hänsyn till dessa omständigheter kring brottet vid valet av påföljd. Den ”vanliga människan” har råkat ut för svårigheter som individen inte kan förväntas kontrollera. Som en

reaktion på dessa svårigheter har den dömda reagerat med att använda narkotika eller läkemedel. Den dömda har nu insett att detta var fel och är beredd att göra en förändring. Den ”vanliga människans” sätt att föra sig på och beskriva sig själv som en person som inte är kriminell och som lever under ordnade sociala förhållanden kan betraktas som en form av symboliskt kapital. Den ”vanliga människans” symboliska kapital gör hans eller hennes handlingar möjliga att ursäkta. Eftersom handlingarna är möjliga att ursäkta så kan domstolarna rättfärdiga en påföljd som inte är frihetsberövande.

”Missbrukaren”

Domstolarnas beskrivningar av idealtypen ”missbrukaren” kännetecknas av att de beskrivs leva under oordnade sociala förhållanden. Problemen beskrivs på flera livsområden som psykisk hälsa, socialt nätverk, sysselsättning och kriminalitet. ”Missbrukaren” medverkar ofta i polisens utredning och erkänner ofta också brottet eller åtminstone omständigheterna kring brottet. Användningen av narkotika beskrivs uppstått tidigt i missbrukarens liv som ungdom eller ung vuxen. ”Missbrukaren” är straffad sedan tidigare framförallt för narkotikabrott och en del av dem har avtjänat fängelsestraff. Trots att missbrukaren ofta beskrivs som brottsbelastade så beskrivs kriminaliteten främst som en konsekvens av missbruket. ”Missbrukaren” är en person som kan köpa narkotika på gatan, de har ett symboliskt kapital i form av kontakter och kunskap om hur man ska föra sig på de traditionella narkotikamarknaderna. Valet att köpa narkotika på internet beskrivs snarare grunda sig i att missbrukaren saknar symboliskt kapital för att kunna köpa narkotika till ett bra pris eller av bra kvalitet. Ett motiv som också beskrivs är ett missnöje med de personerna man behöver köpa narkotikan av. I en av domarna beskrivs missnöjet med narkotikakontakterna på gatan så här:

Mikael är narkoman och missbrukare, men samtidigt vill han hålla en låg profil. Han tyckte att för egen del, skulle vara väldigt enkelt om man fick hem ett preparat som inte var narkotikaklassat som de kunde använda och som liknade amfetamin.³ För honom var det klappat och klart, väldigt enkelt, och han såg bara hur allting skulle släppa för hans del, att slippa beblanda sig med missbrukare och problem i samhället, han såg det som en öppning till ett enklare liv för honom.

I en annan dom beskrivs en liknande motivation till att köpa narkotika på internet.

Johan köpte cannabis vid tre tillfällen på Darknet. Först beställde han ett större parti på 40 gram och sedan ett mindre parti /../ ; vid köpen använde han sig av sk bitcoins. Han köpte på internet eftersom han inte ville handla av kriminella.

Trots att Mikael beskriver sig som missbrukare så vill han inte beblanda sig med andra missbrukare för att köpa narkotika. Istället vill Mikael hålla en ”låg profil” och sköta sitt missbruk utan att synas. Möjligheten att köpa preparatet på internet beskrivs närmast som en frälsning och alla problem skulle försvinna och ett nytt liv enklare liv skulle bli möjligt. I beskrivningen av Mikael's motiv till att köpa

³ Mikael hävdade under rättegången att han var ovetande om att preparatet var narkotikaklassat, domstolen ansåg dock att Mikael var medveten om att preparatet var narkotikaklassat.

narkotika på internet är hans problem främst inte relaterat till hans narkotikaanvändning utan de människor han måste interagera med för att köpa narkotika. Mikael saknar symboliskt kapital som ger tillgång till en narkotikamarknad som inte utgörs av problematiska narkotikaanvändare. I utdraget om Mikael är det tydligt att han beskrivs ha en kollektiv identitet som missbrukare. Att ”missbrukaren” beskrivs ha en kollektiv identitet som missbrukare är också kännetecknande för idealtypen. Johan beskrivs ha köpt narkotika på internet eftersom han inte ville köpa narkotika av kriminella vilket är intressant eftersom narkotikahandeln på internet är lika olaglig som den på gatan. Underförstått så beskrivs Johan inte vilja träffa människor som är kriminella. Bengt Svensson skriver narkotikamiljön präglas av en stark socialitet men en bristande solidaritet. Han skriver vidare att problematiska narkotikaanvändare ofta inte är trötta på drogerna i sig utan människorna i narkotikamiljön (Svensson B 1996). ”Missbrukaren” beskrivs ofta också ha ekonomiska motiv till att köpa narkotika på internet, nedanför kommer ett utdrag från en dom mot en man som köpt amfetamin från Nederländerna.

Nicklas hade ett mycket dåligt mående under 2015 och började använda mer och mer narkotika. I början köpte han narkotikan på stan men det blev för dyrt så han började beställa från internet istället. ././ Han beställde 100 gram amfetamin till ett löjligt billigt pris././ Han betalade 2 500 kr för amfetamin som hemma på gatan skulle ha kostat mellan 10 000 – 12 000 kr.

Nicklas beskrivs ha utvecklat ett allt mer eskalerande missbruk och kostsamt missbruk och att köpa narkotika på internet blev en lösning på Nicklas ekonomiska problem. Att köpa amfetamin på internet var inte bara billigare än att köpa det på gatan utan ”*löjligt billigt*”. Utifrån beskrivningen av Nicklas så var det inte tillgången till narkotika på internet som orsakade ett eskalerande missbruk. Det var det eskalerande missbruket som gjorde att han valde att använda internet för att köpa narkotika. Nicklas saknade symboliskt kapital för att få tillgång narkotikamarknader där amfetamin såldes till låga priser. För att köpa narkotika till samma priser som på internet hade Nicklas varit tvungen att skaffa tillgång till en narkotikamarknad utomlands. Det symboliska kapital som Nicklas har på narkotikamarknaden i sin hemstad är inte överförbart till narkotikamarknaden i utlandet. Framförallt saknar Nicklas socialt kapital i form kontakter på narkotikamarknaderna utomlands. Det hade kanske varit möjligt för Nicklas att omvandla ekonomiskt kapital till symboliskt kapital genom att resa till länder med en större narkotikamarknad och skaffa kontakter där. Men att omvandla ekonomiskt kapital till symboliskt kapital är kostsamt både i tid och pengar (Bourdieu, 1986).

När domstolarna ska välja påföljd för idealtypen ”missbrukaren” så är två aspekter centrala förutom straffvärdet för brottet. Den första aspekten är om personen har behov av hjälpinsatser och den andra aspekten är personens motivation. Ur ett medicinskt perspektiv är missbruk en form av sjukdom som medför att beroendet till droger till viss del styr individens handlingar. (Agerberg, 2018) Psykisk ohälsa är ytterligare en faktor som påverka valet av påföljd, dels för att det kan ursäkta handlingarna och dels för att fängelse kan anses skadligt för någon med psykisk ohälsa. Även om ”missbrukaren” ofta har problem med kriminalitet så ses kriminaliteten först och främst som en konsekvens av missbruket. Utifrån Scott och Lymans accounts så är beteenden till följd av

missbruk och psykisk ohälsa möjliga att ursäkta på grund av att de är biologiska drifter som människor inte kan kontrollera. (Scott & Lyman 1968) Individens avsaknad av kontroll och därmed behov av stöd och kontroll från myndigheterna rättfärdigar att döma ut en annan påföljd än fängelse. Om den dömda befinner sig i behandling eller om de sociala förhållandena avsevärt förbättrats ses det som en förmildrande omständighet som i vissa fall kan motivera en villkorlig dom. De förmildrande omständigheterna har dock en liten påverkan på straffvärdet för brottet (Träskman, 2011). "Missbrukarens" sätt att för sig på, hans eller hennes dokumenterade missbrukshistorik och kunskaper om sitt missbruk medför att "missbrukaren" uppfattas som sjuk. "Missbrukarens" historik och sätt att föra sig på skulle kunna ses som en form av symboliskt kapital i mötet med rättssystemet, eftersom missbruk möjliggör för domstolen att rättfärdiga en annan insats än fängelse. Brottet som begåtts får dock inte vara för allvarligt i relation till behandlingsinsatsen för då anses inte icke frihetsberövande påföljder som tillräckligt ingripande insats. "Missbrukaren" måste också uppfattas som motiverad till förändring av rättssystemet för att en annan påföljd än fängelse ska anses rättfärdigad.

"Förbrytaren"

Beskrivningarna av idealtypen "förbrytaren" kännetecknas av att "förbrytaren" i första hand ses som kriminell även om de kan ha missbruksproblem eller psykisk ohälsa. "Förbrytaren" medverkar oftast inte i polisens utredning och nekar oftast till brott. I domarna mot "förbrytaren" beskrivs ofta att flera personer har samarbetat i att genomföra brottet och att inköpen har skett i överlåtelsesyfte. Att brottet varit organiserat och att brottet skett i vinstsyfte ses som särskilt försvårande omständigheter. "Förbrytaren" har ofta tidigare dömts till fängelse även om det förekommer ostraffade personer. "Förbrytarens" personliga förhållanden ges lite utrymme i både polisens utredning och i domen istället är det omständigheterna vid brottet som står i fokus.

Slutligen är det så att Markus Karlssons brottslighet visserligen i viss utsträckning har varit förknippad med hans eget missbruk, men att det framstår som att det avgörande syftet med försäljningen har varit att tjäna pengar. Hans uttalade vinstsyfte framgår av de riktade mail och "chatt"-inlägg han skickat till potentiella kunder men också av hans egna uppgifter vid tingsrättens förhandling. Han har sålunda där berättat om hur han såg narkotikaförsäljningen som ett "levebröd" och att han ville "få ut något" av försäljningen.

Oftast nekar "förbrytaren" till brottet och medverkar inte i utredningen, men i några av domarna så erkänner förbrytaren och motiven beskrivs av domstolen. Nedanför kommer ett exemplen på det från en dom där förbrytaren beskrivs ha ekonomiska motiv till sitt agerande.

Anledningen till att Simon beställde narkotikaklassade tabletter var för att de skulle tjäna pengar genom att inköpspriset på dessa tabletter är avsevärt lägre i ursprungslandet än försäljningspriset här i Sverige. De var tre stycken som kom överens om att köpa tabletterna utomlands för att sedan sälja dem i Sverige.

Beskrivningarna av de ekonomiska motiven till att köpa narkotika på internet skiljer sig från idealtypen ”missbrukaren”. För ”missbrukaren” beskrivs uppsåtet vara att sörja sitt eget missbruk genom inköpet. ”Förbrytarens” uppsåt till brottet beskrivs istället vara att tjäna pengar genom att sälja vidare narkotikan. Utifrån symboliskt kapitalet kan utdraget om Simon förstås som att han har symboliskt kapital som ger tillgång till narkotikamarknader i Sverige. Simon har dock inte tillgång till narkotikamarknader med tillräckliga vinstmarginaler. För bra vinstmarginalerna krävs kontakter med narkotikamarknader i ursprungsländerna och internet möjliggör dessa kontakter. Återförsäljningen av preparaten som köpts på internet sker både på gatan och på internet riktat mot svenska köpare. ”Förbrytaren” har ett symboliskt kapital på lokala narkotikamarknader som möjliggör att narkotikan kan säljas vidare.

Sveinung Sandberg skriver om en form av symboliskt kapital som han kallar gatukapital. Gatukapital är en form av symboliskt kapital som möjliggör narkotikaförsäljning på gatan. Gatukapital innefattar tekniska kunskaper, rykte, kontakter och sätt att föra sig på men också förmågan att kunna vara våldsam (Sandberg, 2008). På motsvarande sätt behöver ”förbrytaren” som säljer narkotika vidare på internet inneha ett symboliskt kapital med tekniska kunskaper och kunskap om man interagerar på narkotikamarknaderna på internet. Narkotikasäljare på kryptomarknader är beroende av ryktet om att erbjuda bra kvalitet och att framstå som professionell (Tzanetakis et al., 2016). Vidareförsäljning av narkotika på internet ses som en särskilt försvårande omständighet av domstolarna då det möjliggör en större spridning. Nedanför kommer ett utdrag ur dom mot en person som dömts för att både köpt och sålt narkotika på kryptomarknaderna på Darknet.

Det är dessutom fråga om en verksamhet som är svårupptäckt och som möjliggör spridning av narkotika till ett stort antal personer på ett förhållandevis enkelt sätt. Verksamhet har således varit av särskilt farlig art. Det bör vidare framhållas att Stefan Olsson helt saknat kontroll över vilka personer som köpt narkotika av honom. Enligt tingsrätten ligger det nära till hands att utgå ifrån att köparna varit unga personer som har goda kunskaper om datorer, programvaror och Internet och som ännu inte utvecklat ett tungt narkotikamissbruk. Genom det enkla sätt som det innebär att köpa narkotika över Darknet är det mycket som talar för att detta kan vara en inkörsport till ett mer omfattande missbruk.

För idealtypen ”förbrytaren” så kan ingen annan påföljd än fängelse komma ifråga. Framförallt på grund av det höga straffvärdet för brotten de begått, ofta har större mängder narkotika eller läkemedel hanterats. Dessutom är deras uppsåt till överlåtelse en försvårande omständighet som höjer straffvärdet. Vid valet av påföljd så anses inte de personliga förhållandena som missbruk eller psykisk ohälsa haft en inverkan på brottet. Uppsåtet till brottet beskrivs som främst som ekonomiskt och är därmed inte orsakat av de personens missbruk eller psykiska ohälsa. Missbruk kan betraktas som biologisk drift som den dömda inte kan kontrollera och som kan ursäktas enligt teorin om accounts (Scott & Lyman 1968). Uppsåtet att tjäna pengar kan dock inte förklaras av en avsaknad av kontroll och kan därmed inte ursäktas. Att ”förbrytaren” bedrivit verksamhet organiserat och i samarbete med andra är ytterligare ett argument för domstolarna

att den dömda har haft kontroll över situationen. Mette Irmgard Snertingdal skriver i sin avhandling om dömda säljare och smugglare av heroin i Norge att de norska domstolarna gör en skillnad mellan missbruk och ekonomisk vinst som motiv till brottet (Irmgard Snertingdal, 2010).

Missbruk ses som en förmildrande omständighet då den åtalade ses som ett offer för sitt beroende och det egna missbruket har varit orsaken till att den åtalade spridit en farlig drog. Heroinsäljare som drivs ekonomiska motiv betraktas däremot inte som offer och deras beteende är därför inte ursäktliga. Hon skriver vidare att domstolarna inte tar hänsyn till att de dömda kan vara offer för en socioekonomisk utsatthet (Irmgard Snertingdal, 2010). Man kan koppla det Snertingdal skriver till citatet om Markus där domstolen argumenterar för att Markus ekonomiska motiv utgör en försvårande omständighet. I domen återges Markus uttalande som ett argument för ett högre straffvärde. *"Han har sålunda där berättat om hur han såg narkotikaförsäljningen som ett "levebröd" och att han ville "få ut något" av försäljningen"*. Markus motiv beskrivs inte vara att försörja sig själv utan att göra ekonomisk vinst genom att sälja narkotika och därmed sprida narkotika vidare till andra. "Förbrytarens" är idealtypen som har minst symboliskt kapital i relation till rättsväsendet som ett fält. Avsaknaden av symboliskt kapital beror på det höga straffvärdet för brotten och de ekonomiska vinstmotiven till brotten. Men också "förbrytarens" brottshistorik och sätt att föra sig på i rättssystemet som till exempel att inte medverka i polisutredningen. "Förbrytarens" avsaknad av symboliskt kapital i relation till straffvärdet för brottet som begåtts medför att brottet inte kan ursäktas. Eftersom "förbrytarens" handlingar inte kan ursäktas är det inte möjligt för domstolen att döma ut en annan påföljd än fängelse även om den åtalade kan psykisk ohälsa eller missbruk.

"Rekreationsanvändaren"

Beskrivningarna av idealtypen "rekreationsanvändaren" kännetecknas av att motivet till droganvändning är njutning och inte självmedicinering. I en av domarna beskrivs motivet till att köpa narkotika på internet så här:

Gabriel Johansson har bl.a. berättat följande. Han hade en idé om att prova [psilocybin]svamp eftersom han hört att det kunde ge ett nytt perspektiv på världen och vara en intressant upplevelse. Svampen beställde han på en internetsida.

I citatet ovan framgår att Gabriel sökte nya upplevelser och att psilocybinsvamp⁴ var en sådan upplevelse. Motivet skiljer sig från de andra idealtyperna vars motiv beskrivs vara självmedicinering eller ekonomiska motiv.

"Rekreationsanvändarens" motiv beskrivs utgå ifrån en nyfikenhet av nya upplevelser genom droganvändning. De beskrivs inte ha en omfattande användning av droger, utan konsumtion beskrivs som mer sporadisk.

"Rekreationsanvändaren" beskrivs inte uppfatta sig själv som kriminell eller missbrukare, och ser sin droganvändning som oproblematiske. Uppfattningen om att narkotikaanvändning skulle kunna vara oproblematiske krockar med rättssystemets uppfattning om narkotika. I ett yttrande från Frivården i en dom beskrivs en "rekreationsanvändares" droganvändning så här:

⁴ En svamp med hallucinogena effekter

Enligt yttrande från Frivården Örebro har Martin Olsson det senaste halvåret brukat hasch någon gång i månaden och rättfärdigar sitt användande med att det är något som alla gör som har varit på fest. Frivården anser att det föreligger ett övervakningsbehov och en recidivrisk, men uppger att Martin Olsson inte anser sig vara i behov av några stöd- och hjälpinsatser från frivården.

Citatet ovan beskriver hur det uppstår en konflikt i mötet mellan ”rekreationsanvändaren” och frivården. I utdraget så kan man läsa in en kollektiv identitet i beskrivningen av att Martin hänvisar till att alla röker hasch när de är på fest. Martin beskriver sin narkotikaanvändning som en del i en kollektiv ritual. Philip Lalander skriver att kollektiva drogritualer förstärker gruppen och ger en gemensam mening genom att tillsammans bryta mot samhällets ordning. Genom att deltagarna vet att de gör något förbjudet tillsammans uppstår en känsla av att dela en hemlighet. Haschrökning blir därför både ett sätt att skilja sig från övriga samhället och en ritual som skapar gemenskap (Lalander, 2001). ”Rekreativ användaren” anser inte att hans droganvändning är kriminell eller utgör någon slags missbruk. Frivården däremot representerar den svenska restriktiva narkotikapolitiken där alla former av narkotikaanvändning är missbruk (Edman & Olsson, 2017). Frivården anser att Martin har ett övervakningsbehov eftersom han rättfärdigar sin droganvändning och därmed saknar insikt om problemen med droganvändningen.

”Rekreativ användaren” lever under ordnade sociala förhållanden och är generellt sett yngre än de andra idealtyperna. Psykisk ohälsa eller kriminalitet framkommer inte i domarnas beskrivningar, och ”rekreativ användaren” är oftast ostraffad eller dömd för mindre brott som ringa narkotikabrott. ”Rekreativ användarens” strävan efter njutningen och nya upplevelser utgör inga godtagbara rättfärdigande eller ursäkter för domstolarna. Däremot talar ”rekreativ användarens” avsaknad av brottsbelastning och sociala förhållanden till dennes fördel. ”Rekreativ användaren” döms därför sällan till fängelse och eftersom vårdbehov saknas döms de inte heller till skyddstillsyn. Oftast döms ”rekreativ användaren” till villkorlig dom eller samhällstjänst om straffvärdet för brottet är fängelse. Rekreativ användare uttrycker ofta ett motstånd mot att de ska straffas för sin narkotikaanvändning. När ”rekreativ användaren” ställs inför risken att dömas till fängelse så erkänner de dock att de gjort fel och inte kommer att köpa narkotika på internet igen.

Martin Olsson har vid huvudförhandlingen uppgett att han inte har använt någon narkotika sedan polisen gjorde husrannsakan hos honom den 9 september 2017. Han vill inte råka ut för någonting sådant här igen och kommer inte att beställa narkotika från internet fler gånger. Vid huvudförhandlingen har han också anfört att han samtycker till att utföra samhällstjänst oavsett var det är, och att han hellre gör detta än sitter i fängelse.

I citatet ovan så beskrivs fortfarande ett motstånd hos Martin även om han godkänner straffet och lovar att inte beställa narkotika på internet igen så är anledningen inte konsekvenserna av narkotikaanvändningen utan de konsekvenser som rättssystemet har gett honom. Motståndet uttrycks också i beskrivningen att Martin förvisso samtycker till samhällstjänst men att orsaken är att han hellre har

samhällstjänst än sitter i fängelse. ”Rekreationsanvändaren” är den idealtyp som i störst utsträckning motsvarar de demografiska beskrivningarna i tidigare forskning, män i 20-års åldern som använder droger rekreationellt (Oronsoni et al 2016). ”Rekreationsanvändarens” sociala förhållanden och sätt att föra sig på skulle kunna betraktas som en form av symboliskt kapital i mötet med rättssystemet. Även om ”rekreationsanvändaren” uttrycker normer och värderingar gällande narkotika som står i strid med svenska narkotikapolitik så uttrycker inte den åtalade kriminella värderingar i övrigt. ”Rekreationsanvändarens” handlingar kan inte ursäktas men domstolen kan rättfärdiga en annan påföljd än fängelse på grund av ”rekreationsanvändarens” avsaknad av brottshistorik, ordnade sociala förhållanden och att straffvärdet för brottet inte är för högt.

Slutsatser av den kvalitativa analysen

De dömda beskrivs som en heterogen grupp av rättssystemet. En del av de dömda beskrivs som vanliga människor med ordnade sociala förhållanden. Medan andra dömda beskrivs ha stora problem gällande psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet. Beskrivningarna av motiven till att köpa narkotika på internet kan delas in i två typer. Den första typen av motiv är att internet erbjuder de dömda tillgång till narkotika och narkotikaklassade läkemedel som de inte hade kunna få genom kontakter eller sociala nätverk. Det kan också handla om narkotika och läkemedel av en viss kvalitet, kvantitet eller pris. Den andre typen av motiv är att internet erbjuder möjligheten att köpa narkotika och läkemedel genom kontakter som inte beskrivs som kriminella eller missbrukare. I den andra typen av motiv handlar det alltså främst om relationen mellan köpare och säljare, internet erbjuder en annan typ av relation än de andra narkotikamarknaderna som är tillgängliga för individen.

Båda beskrivningarna av motiv kan förstås genom Bourdieus teori om symboliskt kapital (Bourdieu, 1980) och May och Hough forskning om narkotikamarknader (May, Hough 2004). De dömda saknar symboliskt kapital för att få tillgång till narkotikamarknader som kan erbjuda rätt pris, kvalitet och kundrelation. Narkotikamarknaderna på internet kan erbjuda detta utan samma krav på symboliskt kapital framförallt socialt kapital i form av personliga kontakter. Tidigare forskning beskriver också att narkotikamarknaderna på internet upplevs som säkrare, att utbudet av substanser är större och att kvalitén upplevs som bättre (Ormsby, 2016). Domstolarnas beskrivningar av att de dömda köper narkotika på internet för att slippa kriminella kontakter bekräftas även av tidigare forskning. Framförallt tycks det vara risken för att utsättas för hot och våld som köparna vill undvika genom att köpa narkotika genom internet (Baratt et al 2016). Viljan att undvika kriminella kontakter vid köp av narkotika tycks inte enbart vara bundet till internet. Parker beskriver hur unga rekreationsanvändare väljer att köpa narkotika genom sitt sociala nätverk för att slippa kontakter med kriminella (Parker et al 2002).

Beskrivningarna av narkotikamarknaden på internet som mindre kriminella än de traditionella narkotikamarknaderna kan också kopplas samman med det Sotirakopoulos skriver om kryptomarknaden Silkroad. Han skriver att Silkroad hade en utopisk idé om att fritt sälja och köpa narkotika som om det vore legaliserat (Sotirakopoulos, 2018). Om narkotika säljs som om det vore legalt så

är det logiskt att handeln upplevs som mindre illegal. Samtidigt beskriver domstolarna att narkotikaförsäljning på internet är brottslighet av en särskilt farlig art. Det är en intressant paradox att de dömda rättfärdigar narkotikaköp på internet med att säljarna är mindre kriminella samtidigt som domstolarna uppfattar narkotikaförsäljning på internet som en brottslighet som är särskilt allvarlig. Rättssystemet kan betraktas som ett fält utifrån Bourdieus teori om kapitalformer där symboliskt kapital kan bytas mot fördelar (Bourdieu, 1980). De olika idealtyperna besitter i olika former av symboliskt kapital beroende på straffvärdet och motivet för brottet, deras sätt att föra sig, tidigare brottshistorik och sociala förhållanden. Domstolarnas accounts för att rättfärdiga sina val av påföljder för de dömda visar på att individens kontroll är ett centralt argument vid rättfärdigandet av en påföljd. Den ”vanliga människans” köp av narkotika på internet kan ursäktas av att han eller hon har råkat ut för svårigheter som individen inte kan förväntas kontrollera. Som en reaktion på svårigheterna har den dömda reagerat med att använda narkotika eller läkemedel. Den vanliga människan sätt att föra sig på och beskriva sig själv som en person som inte är kriminell och som lever under ordnade sociala förhållanden kan betraktas som en form av symboliskt kapital.

”Missbrukarens” handlingar kan ursäktas eftersom missbruk och psykisk ohälsa är biologiska drifter som påverkar individens möjligheter att kontrollera sina beteenden. ”Missbrukarens” sätt att föra sig på, hans eller hennes dokumenterade missbrukshistorik och kunskaper om sitt missbruk medför att ”missbrukaren” uppfattas som sjuk. ”Missbrukarens” historik och sätt att föra sig på skulle kunna ses som en form av symboliskt kapital i mötet med rättssystemet, eftersom missbruk möjliggör för domstolen att rättfärdiga en annan insats än fängelse. Men ”missbrukaren” måste också uppfattas som motiverad till förändring av rättssystemet för att en annan påföljd än fängelse ska anses rättfärdigad. ”Förbrytaren” och ”rekreationsanvändaren” däremot har kontroll över sina handlingar och deras beteenden kan inte ursäktas. ”Rekreativ användare” har kontroll över sina handlingar på grund av att han eller hon saknar problem med missbruk eller psykisk ohälsa. Däremot utgör rekreativ användares tidigare brottsbelastning och sociala förhållanden ett skäl för domstolarna att frångå narkotikabrotts starka presumtion för ett fängelsestraff. ”Rekreativ användares” handlingar kan inte ursäktas men domstolen kan rättfärdiga en annan påföljd än fängelse på grund av ”rekreativ användares” avsaknad av brottshistorik, ordnade sociala förhållanden och att straffvärdet för brottet inte är för högt.

”Förbrytarens” handlingarna är organiserade och ofta planerade tillsammans med andra, vilket indikerar kontroll. Vanligtvis har ”förbrytaren” också hanterat större mängder narkotika eller läkemedel vilket medför ett högre straffvärde för brottet. ”Förbrytarens” är idealtypen som har minst symboliskt kapital i relation till rättsväsendet som ett fält. Avsaknaden av symboliskt kapital beror det höga straffvärdet för brotten och de ekonomiska vinstmotiven till brotten. Men också ”förbrytarens” brottshistorik och sätt att föra sig på i rättssystemet som till exempel att inte medverka i polisutredningen. ”Förbrytarens” avsaknad av symboliskt kapital i relation till straffvärdet för brottet som begåtts medför att brottet inte kan ursäktas. Eftersom ”förbrytarens” handlingar inte kan ursäktas är det inte möjligt för domstolen att döma ut en annan påföljd än fängelse även om den åtalade kan psykisk ohälsa eller missbruk. Utifrån Scott & Lymans teori om accounts påverkas valet av påföljd av om brottet går att ursäktas eller rättfärdiga. Om brottet går att ursäktas beror på den åtalades symboliska kapital i form av

beskrivna motiv till brottet, sociala förhållanden, sätt att föra sig på och tidigare brottshistorik. Den åtalades symboliska kapital kan rättfärdiga domstolens val att frångå fängelsepresumtionen eller att utdöma ett icke frihetsberövande straff. Förutsatt att det symboliska kapitalet står i proportion till straffvärdet för brottet.

7. RESULTAT OCH METODDISKUSSION

Uppsatsen syfte var att undersöka vad som karaktäriserar de som döms för narkotikabrott på internet och vilka mönster finns hos de dömda avseende kön, ålder, geografi, tidigare brottsbelastning. Resultatet för både den kvantitativa och kvalitativa analysen visar att de dömda köparna är en heterogen grupp utifrån rättsväsendet beskrivningar. De dömda har en stor spridning gällande bland annat ålder, geografi, valet av substanser och tidigare brottsbelastning. De dömdas sociala förhållanden och motiv skiljer sig också åt i domstolarnas beskrivning. Resultatet i uppsatsen skiljer sig från vad som tidigare beskrivits i forskning om demografin för köpare av narkotika och narkotikaklassade läkemedel på internet. Tidigare forskning har beskrivit köparna som män i 20-års åldern, med hög utbildning och som använder narkotika rekreationellt (Oronsoni et al 2016).

Uppsatsen avsåg även att undersöka hypoteser om vad som karaktäriserar de dömda gällande geografi, kön, tidigare brottsbelastning, tidigare brottsbelastning och om narkotikaköpet har gjorts i överlåtelsesyfte. Uppsatsen avsåg också att undersöka hur domarna och förundersökningsprotokollen beskriver de dömdas sociala situation och motiv till att köpa narkotika på internet. Resultatet i uppsatsen beskriver att en del av de dömda är kända av myndigheterna sedan lång tid och har dokumenterat missbruk, psykisk ohälsa och kriminalitet. Men också personer som inte tidigare kända av myndigheterna och som av rättsväsendet beskrivs som vanliga människor och som varken har missbruk eller andra sociala problem. Att de dömda beskrivs vara en så pass heterogen grupp skulle kunna betyda att narkotikamarknaden på internet har en bred kundgrupp av människor med olika sociala bakgrund.

I uppsatsen har Bourdieus teori om olika kapitalformer utgjort en teoretisk utgångspunkt. Bourdieu beskriver att det finns fler former av kapital än ekonomiskt kapital framförallt betonar han kulturellt och socialt kapital. Vidare beskriver han att samhället är uppdelat i olika fält, kulturellt och socialt kapital blir i relationen till ett fält ett symboliskt kapital som individen kan byta till fördelar (Bourdieu 1980). I uppsatsen har Bourdieus teori använts för att förstå de dömdas motiv till att köpa narkotika på internet. Narkotikamarknader kan utifrån Bourdieus teori betraktas som olika fält som i olika utsträckning kräver symboliskt kapital. Narkotikamarknader kan beskrivas som antingen slutna eller öppna (May, Hough 2004). De slutna narkotikamarknaderna är baserade på personliga kontakter och kräver i högre utsträckning symboliskt kapital än öppna narkotikamarknader. Eftersom narkotikamarknader utgör separata fält så kräver de olika former av symboliskt kapital.

Det som är utmärkande för narkotikamarknaderna på internet är att de är öppna narkotikamarknader som inte kräver symboliskt kapital utan endast ekonomiskt kapital. I den kvalitativa analysen framgår att beskrivningarna av motiv till att köpa narkotika på internet kan delas in i två typer. Den första typen av motiv är att

internet erbjuder de dömda tillgång till narkotika och narkotikaklassade läkemedel som de inte hade kunna få genom kontakter eller sociala nätverk. Det kan också handla om narkotika och läkemedel av en viss kvalitet, kvantitet eller pris. Den andre typen av motiv är att internet erbjuder möjligheten att köpa narkotika och läkemedel genom kontakter som inte beskrivs som kriminella eller missbrukare. I den andra typen av motiv handlar det alltså främst om relationen mellan köpare och säljare, internet erbjuder en annan typ av relation än de andra narkotikamarknaderna som är tillgängliga för individen. Båda beskrivningarna av motiv kan förstås genom Bourdieus teori om symboliskt kapital (Bourdieu, 1980) och May och Hough forskning om narkotikamarknader (May, Hough 2004). De dömda saknar symboliskt kapital för att få tillgång till narkotikamarknader som kan erbjuda rätt pris, kvalitet och kundrelation. Narkotikamarknaderna på internet kan erbjuda detta utan samma krav på symboliskt kapital och då framförallt socialt kapital i form av personliga kontakter. Tidigare forskning beskriver också att narkotikamarknaderna på internet upplevs som säkrare, att utbudet av substanser är större och att kvalitén upplevs som bättre. (Ormsby E, 2016) Domstolarnas beskrivningar av att de dömda köper narkotika på internet för att slippa kriminella kontakter bekräftas även av tidigare forskning. Framförallt tycks det vara risken för att utsättas för hot och våld som köparna vill undvika genom att köpa narkotika på internet (Baratt et al 2016).

I resultatet för den kvantitativa analysen framgår att 20,3% av de dömda beskrivs ha haft ett uppsåt till överlåtelse av domstolarna Resultatet i uppsatsen bekräftar tidigare forskning gällande att en del av den narkotika och läkemedel som säljs på internet inte köps för egen konsumtion utan för att säljas vidare (Adlrige, Décary-Héту 2016), (Scammel & Ba 2016). Av resultatet för den kvantitativa analysen framgår också att det finns en mindre grupp av de dömda som har hög brottsbelastning och som tidigare dömts till fängelse och som har ett omfattande belastningsregister. Denna mindre grupp med omfattande brottsbelastning har sannolikt ett socialt kapital i form av kriminella kontakter och symboliskt kapital i form av erfarenheter av kriminella miljöer. En form av symboliskt kapital som Sveinung Sandberg för kallar gatukapital som innefattar tekniska kunskaper, rykte, kontakter och sätt att föra sig på men också förmågan att kunna vara våldsamt (Sandberg , 2008).

Bland de dömda är fängelse den vanligaste påföljden, och att en stor andel har dömts till en påföljd motsvarande ett fängelsestraff. I resultatet framgår att 29,7% dömts till fängelse och 43,4% har dömts till villkorlig dom, samhällstjänst eller skyddstillsyn. Att så pass många dömts till icke frihetsberövande påföljder tyder på att domstolarna har funnit förmildrande omständigheter vid valet av påföljd för många av de åtalade. Nästan en fjärdedel av de dömda har bedömts ha ett övervakningsbehov på grund av missbruk, kriminalitet eller psykisk ohälsa eftersom de har dömts till skyddstillsyn. Skyddstillsyn döms främst ut vid missbruksproblem eller när den åtalade har något annat behov av stöd (Lavén, 2013). Samtidigt indikerar den stora andelen som dömts till fängelse att en betydande andel av de dömda köpt narkotika som motsvarar ett högre straffvärde.

Scott och Lyman teori om accounts har i uppsatsen använts för att analysera hur domstolarna rättfärdigar sitt val av påföljder för de dömda. Accounts berör situationer individer ställs till svars för som går utanför det som ses som normalt. Accounts teorin beskriver hur handlingar rättfärdigas eller ursäktas genom de motiv som anges för handlingar (Scott & Lyman, 1968). Accounts har i uppsatsen

använts för att analysera hur de dömdas motiv och sociala förhållanden beskrivs i domstolarnas motiveringar till valet av påföljd. Rättssystemet kan förstås som ett fält där olika fördelar kan bytas mot symboliskt kapital utifrån Bourdieus teori om kapitalformer. Enligt Scott & Lymans teori om accounts påverkas valet av påföljd av om brottet går att ursäkta eller rättfärdiga. Om brottet går att ursäkta beror på den åtalades symboliska kapital i form av beskrivna motiv till brottet, sociala förhållanden, sätt att föra sig på och tidigare brottshistorik. Den åtalades symboliska kapital kan rättfärdiga domstolens val att frångå fängelsepresumtionen eller att utdöma ett icke frihetsberövande straff. Förutsatt att det symboliska kapitalet står i proportion till straffvärdet för brottet.

De olika idealtyperna besitter olika typer av symboliskt kapital och har därmed olika förutsättningar för att dömas till vissa påföljder. I den kvalitativa analysen framgår att domstolarnas val av påföljd påverkas av vilken kontroll den dömda kan ha haft över sina handlingar. Missbruk, psykisk ohälsa och yttre omständigheter kan påverka individens handlingar och kan därmed ses som förmildrande omständigheter (Scott & Lyman 1968). Idealtypen den ”vanliga människans” köp av narkotika på internet kan ursäktas av att han eller hon har råkat ut för svårigheter som individen inte kan förväntas kontrollera. Som en reaktion på svårigheterna har den dömda reagerat med att använda narkotika eller läkemedel. Idealtypen ”Missbrukarens” handlingar kan ursäktas eftersom missbruk och psykisk ohälsa är biologiska drifter som påverkar individens möjligheter att kontrollera sina beteenden. ”Förbrytaren” och ”rekreationsanvändaren” har däremot ansetts ha kontroll över sina handlingar och deras beteenden kan inte ursäktas.

”Rekreativ användaren” har kontroll över sina handlingar på grund av att han eller hon saknar problem med missbruk eller psykisk ohälsa. ”Förbrytarens” handlingar kan inte ursäktas på grund av bristande kontroll på grund av missbruk eller psykisk ohälsa. ”Förbrytarens” brott beskrivits varit organiserat och planerat tyder det på att den dömda har haft kontroll över sina handlingar och kan därför inte ursäktas av domstolen. Mette Irmgard Snertingdal skriver att missbruk ses som en förmildrande omständighet då den åtalade ses som ett offer för sitt beroende och det egna missbruket har varit orsaken till att den åtalade spridit farlig drog. Heroinsäljare som drivs av ekonomiska motiv betraktas däremot inte som offer och deras beteende är därför inte ursäktliga. (Irmgard Snertingdal, 2010). De svenska domstolarna för liknande resonemang där ekonomiska vinstmotiv ses som en särskilt försvarande omständighet som motiverar att domstolen dömer ut ett fängelsestraff.

Steinar Kvale skriver att en studies validitet är beroende av forskarens hanterverk. Validitet berör därför inte enbart resultatet av forskning utan även genomförandet. Validitet uppnås genom att forskaren under hela forskningsprocessen problematiserar och teoretiserar det som forskaren finner i sitt material (Kvale, 1995). I uppsatsprocessen har analys och resultat vuxit fram genom hypotesprövning och teoretisering av det empiriska materialet. Uppsatsen har använt en mixed-methods metodologi som innebär en kombination av kvantitativ och kvalitativ metod (Hesse-Bieber 2010). Att kombinera kvantitativ och kvalitativ metod har utvecklat teoretiseringen och analysen i uppsatsprocessen. Det empiriska materialet har också varit lämpat för en mixed-methodsstudie eftersom dokumenten innehåller både kvantitativa och kvalitativa data. De olika

metodernas resultat har kunnat användas för att utveckla analysen för den andra metoden.

Exempelvis användes den kvantitativa analysens resultat av vad som karaktäriserar de dömda som en kartläggning till skapandet av idealtyperna som användes i den kvalitativa analysen. Flera olika hypoteser om samband testades i den kvantitativa analysen avseende de dömdas, geografi, ålder, kön och valet av substanser. De dömda visade sig vara en heterogen grupp och vissa variabler hade en stor spridning i resultatet. Detta medförde att det blev få statistiskt signifikanta resultat, och till stora delar blev den kvantitativa analysen deskriptiv. Men det kvantitativa resultatet kunde sedan användas i skapandet av idealtyperna för den kvalitativa analysen. Den kvantitativa analysen skapade också stora mängder data, totalt kodades 23 olika variabler i den kvantitativa analysen. Idealtyperna i den kvalitativa analysen var till hjälp för att reducera antalet variabler som presenterades i den kvantitativa analysen. Resultatet för de olika metoderna har alltså inte bara sammanställts i resultatredovisningen utan använts för att utveckla analysen.

Uppsatsen empiriska material har bestått av dokument i form av domar och förundersökningsprotokoll. På grund av att det empiriska materialet utgjorts av dokument har uppsatsen behövt ta hänsyn till dokumentets specifika egenskaper. Vid användning av dokument är fyra principer centrala: autenticitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet. Autenticitet berör om dokumenten kan anses vara äkta. Trovärdighet handlar om innehållet i dokumenten kan anses vara sanningsenligt. Dokumentets representativitet avser om dokumenten är typiska för sitt slag. Meningsfullhet avser om dokumentet är tydligt och vilken innebörd dokumentet har för den avsedda läsaren (Scott, 1990). Domarna och förundersökningsprotokollens autenticitet har främst haft betydelse vid insamlingen av materialet. Uppsatsen har använt juridik databasen Karnov Juridik för att införskaffa domarna. Vilket medfört risken att Karnov Juridik kunnat förfalska domarna eller brustit i sin metodik för att skanna in domarna. Jag valde dock att förlita mig på Karnov Juridik då det skulle vara allt för tidskrävande att begära ut domarna själv. Jag såg inte heller någon anledning till att Karnov Juridik skulle förfalska dokumenten.

Domarna och förundersökningsprotokollens trovärdighet har medfört begränsningar för kvalitativa analysen. Dokument som är en del av statens maktutövning inte kan betraktas som objektiva källor. (Scott, 1990). Domar och förundersökningsprotokoll är en produkt av statens maktutövning och är därmed inte neutrala vilket påverkar dokumentets trovärdighet. Metodologiskt har detta inneburit att den kvalitativa analysen inte kunna undersöka de dömdas motiv eller sociala förhållanden. Istället har den kvalitativa analysen beskrivit hur rättssystemet beskriver de dömdas sociala förhållanden och motiv. Resultatet av den kvantitativa analysen kan därför inte dra slutsatser om de dömdas verkliga motiv eller sociala förhållanden. Ett argument för det empiriska material är att domar är en form naturligt förekommande data. Genom att analysera naturligt förekommande data kan forskaren studera vad faktiskt sker mellan den åtalade och rättssystemet (Silverman, 2010). I domarna och förundersökningsprotokollen synliggörs skillnader i synsätt mellan de dömda och domstolarna. Narkotikaförsäljning på internet utgör en intressant paradox där de dömda beskriver narkotikamarknaden på internet som ett alternativ till kriminella kontakter. Medan domstolarna uppfattar narkotikaförsäljning på internet som en

brottslighet av särskilt farlig art. David Silverman skriver vidare att naturligt förekommande data har flera fördelar jämfört mot data som producerad av forskaren som exempelvis intervjuer. Naturligt förekommande data påverkas enligt Silverman inte i samma utsträckning av forskarens förförståelse och kan därför ge resultat som forskaren inte hade kunnat föreställa sig (Silverman, 2010). Det begränsade kunskapsläget i Sverige om narkotikaköp på internet medför att risken att forskarens förförståelse mer baseras på föreställningar än empiri. Naturligt förekommande data som dokument är särskilt användbart vid ett begränsat forskningsläge eftersom forskarens förförståelse inte påverkar empirin i samma utsträckning.

I den kvantitativa analysen är det främst domarnas representativitet och meningsfullhet varit en begränsning i materialet. Begreppet representativitet berör i vilken utsträckning dokument kan anses vara representativt för den typen av dokument. (Bryman, 2011). Domarnas representativitet har varit ett problem för den kvantitativa analysen i uppsatsen eftersom domarnas bristande representativitet påverkat urvalet i uppsatsen. Allvarligare brott är generellt sett överrepresenterade i urvalet eftersom polisen och domstolar inte lägger ner samma resurser på att utreda och dokumentera lindrigare brott. Domar som berör lindrigare narkotikabrott har därför i mindre utsträckning uppfyllt urvalskriterierna. Exkluderingen av strafföreläggande i urvalet medför också att de som begått lindrigare brott i högre utsträckning ingår i bortfallet. Strafföreläggande endast används för lindrigare brott som kan ge dagsböter som påföljd (Lagersted et al, 2017). Bristerna i urvalet medför att lindrigare brott sannolikt blir underrepresenterade och allvarliga brott sannolikt blir överrepresenterade.

Dokumentens meningsfullhet innefattar vad författaren till dokumentet vill förmedla, vilken social situation dokumentet är skapat i och vem som är den avsedda läsaren. Men också hur forskaren tolkar dokumentet och om dokumentet är tydligt och begripligt (Prior, 2003). Dokumentens meningsfullhet har inneburit problem för den kvantitativa analysen i dokumentationen varit otydlig eller helt saknats. Vilket medfört ett internbortfall vad gäller brottsbelastning, hälsa, sysselsättning. Domarna dokumenterar främst det som anses relevant för valet av påföljd antingen förmildrande eller försvårande omständigheter. Avsaknaden av dokumentation har särskilt påverkat de som begått brott med ett straffvärde som motsvarar dagsböter. Detta har medfört att personer som köpt många gånger och större mängder förekommer oftare i urvalet. Sammanfattningsvis har bortfallet en stor påverkan på resultatet för den kvantitativa analysen. Bortfallet medför att resultatet för den kvantitativa analysen enbart kan generaliseras till de personer som ingår i urvalet.

En viktig begränsning för idealtyper är att de inte motsvarar verkliga personer utan är en modell skapad av forskaren för att förstå ett specifikt fenomen (Rosenberg, 2016). Eftersom domar är dokument som beskriver personer vid en specifik tidpunkt, kan samma personer beskrivas på olika sätt av rättssystemet vid olika tidpunkter. Av intresse hade varit att undersöka i vilken utsträckning idealtyperna överensstämmer med narkotikaköpare på internets egna uppfattningar om sin sociala situation och motiv till brottet. Att testa idealtyperna mot ett nytt empiriskt material skulle kunna utgöra ett framtida forskningsämne. Ytterligare forskning skulle även behövas om narkotika som köps på internet och säljs vidare, vilka är personer som säljer vidare narkotika från internet och hur

påverkas lokala narkotikamarknader. Samt hur tillgänglighet av substanser på narkotikamarknaderna på internet påverkar personer som har en beroendeproblematik av narkotika och läkemedel.

REFERENSER

- Aldridge J & Décary-Héту D, 2016, *Hidden wholesale: The drug diffusing capacity of online drug cryptomarkets*, International Journal of Drug Policy Volume 35.
- Andersson M et al, 2012, *Narkotikabrotten En kommentar till de centrala bestämmelserna om narkotikabrott*, Uppsala, Iustus Förlag.
- Aneshensel S C, 2015, *Theory-Based Data Analysis for the Social Sciences*, Thousand Oaks, Sage Publications.
- Baratt et al, 2016, *Safer scoring? Cryptomarkets, social supply and drug market violence*, International Journal of Drug Policy Volume 35, September 2016.
- Baratt et al, 2016, *What if you live on top of a bakery and you like cakes?'-Drug use and harm trajectories before, during and after the emergence of Silk Road*, International Journal of Drug Policy Volume 35, September 2016.
- BRÅ, 2017, *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*, Rapport 2017:5, Stockholm, Brottsförebygganderådet.
- Bourdieu, P, 1980, *The Logic of Practice*, Stanford, Stanford University Press.
- Bourdieu, P 1984, *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, London, Routledge.
- Bourdieu, P, 1986 *The Forms of Capital*, Handbook of Theory and Research for the Sociology of Capital. J. G. Richardson. New York, Greenwood Press.
- Bryman A, 2011, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber AB.
- Chohan U, 2017, *a history of bitcoin*, Canberra, School of Business and Economics University of New South Wales.
- Demant J et al, 2019, *Drug dealing on Facebook, Snapchat, and Instagram: A qualitative analysis of novel drug markets in the Nordic countries*, drugs and alcohol review.
- Datainspektionen, 2019, *Nationell integritetsrapport 2019*, Stockholm.
- Demant, J. J., & Munksgaard, R, 2017 *Kryptomarkeder i en dansk og skandinavisk kontekst*. København, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Edman, J., & Olsson, B, 2014, *The Swedish Drug Problem: Conceptual understanding and Problem Handling, 1839-2011*. Nordic Studies on Alcohol and Drugs, 31(5-6).
- Forsyth A J.M. 2012, *Virtually a drug scare: Mephedrone and the impact of the internet on drug news transmission*. International Journal of Drug Policy, 23(3), 198-209.

- Gahlinger P, 2004, *Illegal drugs – a complete guide to their history, chemistry, use and abuse*, London, Penguin books.
- Griffiths et al, 2010, *How globalization and market innovation challenge how we think about and respond to drug use: ‘Spice’ a case study*, *Addiction* 10, 105(6).
- Gubrium, J & Holstein J, 1997, *The new language of qualitative method*, Oxford, Oxford University Press.
- Hermansson G, Sparring S, 2011 *Partydroger*, Stockholm, Liber AB.
- Hesse-Bieber S 2010, *Mixed Methods Research Merging Theory with Practice*, New York, The Guilford Press.
- Johnson B, Richert T, Svensson B, 2017, *Alkohol- och narkotikaproblem*. Lund, Studentlitteratur.
- Karnov Group, 2018, *Om oss*. < <https://www.karnovgroup.se/om-oss> > HTML (20190413)
- Kristy Kruithof, et al, 2016 *Internet-facilitated drugs trade An analysis of the size, scope and the role of the Netherlands*. WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2016.
- Krzywinski, M. & Altman, N, 2013 *Significance, P values and t-tests*, *Nature Methods* volume10, pages1041–1042.
- Kvale S, 1995, *The Social Construction of Validity*, *Qualitative Inquire* Volume 1 Number 1, 1995 19-40.
- Lagersted A et al, 2017, *Juridik: civilrätt, straffrätt, processrätt*, Stockholm, Sanoma utbildning.
- Lalander P, 2001, *Hela världen är din – en bok om unga heroinister*, Lund, Studentlitteratur.
- Lewman A, 2016 *Tor and links with cryptomarkets*, In J. Mounteney, A. Bo, & A. Oteo (Eds.), *The Internet and drug markets*.
- Läkemedelsverket 2011, *Läkemedelsverkets föreskrifter om förteckningar över narkotika*, Stockholm, Läkemedelsverket.
- May T, Hough M, 2004, *Drug markets and distribution systems*, *Addiction Research & Theory*, 12:6, 549-563.
- Scott M & Lyman S, 1968, “ *Accounts* ” *American Sociological Review*, Vol. 33, No. 1 (Feb., 1968).
- Moyle L et al, 2019, *#Drugsforsale: An exploration of the use of social media and encryptedmessaging apps to supply and access drugs*, *International Journal of Drug Policy* 6.

- Ormsby E, 2014, *Silk Road*, Canberra, Macmillan Publishers Australia.
- Ormsby E, 2016, *Silk Road: insights from interviews with users and vendors*, In J. Mounteney, A. Bo, & A. Oteo (Eds.), *The Internet and drug markets*.
- Orsolini L et al, 2015, *Profiling online recreational/prescription drugs' customers and overview of drug vending virtual marketplaces*, *Human Psychopharmacology: Clinical and Experimental* no 30
- Parker et al, 2002, *The Normalization of 'Sensible' Recreational Drug Use: Further Evidence from the North West England Longitudinal Study*, *Sociology* 36(4):941-964 · November 2002.
- Power M, 2013 *Drugs 2.0 the webrevolution that's changing how the world gets high*, London, Portobello Books.
- Polismyndigheten 2016 *Drogsituationen Lägesbild i Sverige 2013–2016 Drogsituationen i Sverige – En rapport av Polismyndigheten och Tullverket*, Stockholm.
- Polismyndigheten Nationella operativa avdelning 2018. *Nationell lägesbild fentanylanaloger*.
- Prior L, 2003, *Using Documents in Social Research*, London, Sage Publications.
- Rennstam J, Wästerfors D, 2015, *Från stoff till studie om analysarbete i kvalitativ forskning*, Lund, Studentlitteratur.
- Rikskriminalpolisen, 2005, *Narkotikaspaning på Internet, slutrapport projekt Nicks – ett MOB-finansierat samverkansprojekt mellan Polisen, Tullverket och Åklagarmyndigheten*. Rapport 2005:8: Rikskriminalpolisen.
- Rosenberg M, 2016, *The conceptual articulation of the reality of life: Max Weber's theoretical constitution of sociological ideal types*, *Journal of Classical Sociology*, 16(1).
- Rättsmedicinalverket, 2018, *minskat antal dödsfall med nätdroger* <<https://www.rmv.se/aktuellt/minskat-antal-dodsfall-med-natdroger>> HTML (20190219)
- Sandberg S, 2008, *Black drug dealers in a white welfare state Cannabis Dealing and Street Capital in Norway*, *The British Journal of Criminology*, Volume 48, Issue 5, 1 September 2008.
- Sandberg S, Presser L, 2015 *Narrative Criminology understanding stories of crime*, New York, New York University Press.
- Scammell, L., & Bo, A, 2016, *Online supply of medicines to illicit drug markets: Situation and responses*, In J. Mounteney, A. Bo, & A. Oteo (Eds.), *The Internet and drug markets*.

- Statiska centralbyrån, 2019, Folkmängd i riket, län och kommuner 31 mars 2019 och befolkningsförändringar 1 januari–31 mars 2019, ><https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik--kommun-lan-och-riket/kvartal-1-2019/>> HTML (20190523)
- Scott, J. (1990). *A Matter of Record, Documentary Sources in Social Research*. Cambridge: Polity Press.
- Silverman, David (2010), *En mycket kortfattad, ganska intressant och någorlunda billig bok om kvalitativ forskning*. Lund, Studentlitteratur.
- Snertingdal Irmgard M, 2010 *The co-constitution of heroin crime Narratives of smugglers and dealers meet the judicial practices*, Oslo, Faculty of Social Sciences, University of Oslo.
- Sotirakopoulos N 2018, *Cryptomarkets as a libertarian counter-conduct of resistance*, European Journal of Social Theory 2018, Vol. 21(2) 189–206.
- Svensson B, 1996, *Pundare, jonkare och andra: med narkotikan som följeslagare*, Stockholm, Carlsson.
- Svensson, B & Karlsson P, 2018, *Missbruk av heroin och andra opioider*, Lund Studentlitteratur.
- SKL, 2016, *Kommungruppsindelning 2017 Omarbetning av Sveriges kommuner och landstings kommungruppsindelning*.
- Sundin, E et al, 2017, *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak – en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige 2017*, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning Rapport nr 174.
- Suler, J, 2004, *The Online Disinhibition Effect*, CyberPsychology & Behavior. 7 (3).
- Swedberg, R, 2018, *How to use Max Weber's ideal type in sociological analysis*, Journal of Classical Sociology, 18(3).
- Träskman PO, 2011 *Narkotikabrotten och kontrollen av bruket av narkotika genom straffrättsliga medel*, I Olsson B (Red), *Narkotika om Problem och politik*, Stockholm, Nordstedt Juridik.
- UNODC, 2018, *Amphetamine Retail and wholesale prices* and purity levels, by drug, region and country or territory*. <https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/7.1_Amphetamine-type_stimulants.xlsx> XLSX (20180514)
- Tzanetakis, M. et al, 2016, *The transparency paradox. Building trust, resolving disputes and optimising logistics on conventional and online drugs markets*, International Journal of Drug Policy.
- Vetenskapsrådet 2017, *God forskningssed*, Stockholm.

Vetenskapsrådet. 2002, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm.

BILAGA 1

Utifrån vilken information som finns i domarna som dokument, har jag gjort en indelning av de olika variablerna utifrån vad de kan besvara. Att använda dokument som källmaterial medför vissa begränsningar. Dokument kan innehålla begrepp som är subjektiva eller användas olika av olika myndigheter, all information dokumenteras inte vilket medför internt bortfall. Jag har därför försökt göra indelningar av de olika variablerna utifrån vilken information de kan ge.

Ålder

Hur gamla var personerna vid tidpunkten för domen. Jag jämför personnummer med datumet för domen.

Kön

Utgår ifrån juridiskt kön genom att kontrollera personnumret. Män och kvinnor har olika personnummer. I personnummer är de 6 första siffrorna år födelsedatum, efter födelsedatum kommer 3 löpnummer och ett kontrollnummer. Den tredje siffran efter födelsedatum anger personens kön. Kvinnor har jämna nummer och män ojämna nummer.

Stad

Utgår från SKL definition av kommuner

1. Storstäder och storstadsnära kommuner, 2 Större städer och kommuner nära större stad 3. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Utgår ifrån SKL:s register över Sveriges kommuner, kontrollerar adressen i domen mot SKL:s kommunlista.

Län

Utgår ifrån SKL:s register över Sveriges kommuner, kontrollerar adressen i domen mot SKL:s kommunlista och vilket län kommunen tillhör

Preparat:

Cannabis, Amfetamin, nya psykoaktiva substanser, hallucinogener, MDMA, Heroin, Tramadol, Bensodiazepiner, syntetiska katoniner, syntetiska cannabinoider, oxycontin, z-analoger, övriga

Brottsrubricering

Ringa narkotikabrott, narkotikabrott av normalgraden, grovt narkotikabrott, synnerligen grovt narkotikabrott, ringa narkotikasmuggling, narkotikasmuggling av normalgraden, grov narkotikasmuggling

Erkänner eller nekar till Brott

Nekar eller erkänner brott, ett problem kan vara att man kan erkänna vissa brott men neka till andra.

Överlåtelse

Ja eller Nej

Tidigare straffad:

Ja, Nej, framkommer ej

Dömd för narkotikabrott

Ja, Nej

Antal avsnitt i belastningsregistret

Dokumenterat Missbruk:

Ja, Framkommer ej

Ska framkomma i personutredning, eller konstaterat av domstolen. Ett problem är att all form av bruk av narkotika är missbruk enligt svensk lagstiftning. Vilket inte motsvarar en medicinsk definition av missbruk.

Dokumenterad psykisk ohälsa:

Ja, Framkommer ej

Ska framkomma i personutredning, eller konstaterat av domstolen.

Kontakt med psykiatrin

Ja, framkommer ej

Dokumenterad diagnos:

Ja, Framkommer ej

Ska framkomma i personutredning, eller konstaterat av domstolen att personer har diagnoser

Dokumenterad fysisk ohälsa

Ja, Framkommer ej

Ska framkomma i personutredning, eller konstaterat av domstolen att personer har diagnoser

LVM

Ja, framkommer ej

LPT

Ja, Framkommer ej

Sysselsättning

Arbetar, Arbetslös, Student, pensionär, framkommer ej

Inkomst

Förvärvsarbetar, arbetslöshetsersättning, Försäkringskassan, ekonomiskt bistånd, ingen inkomst, framkommer ej

Sociala förhållanden:

ordnade förhållanden, oordnade sociala förhållanden, framkommer ej

Avsändarland

Nederländerna, Tyskland, inrikes, framkommer ej, flera länder, okänt utrikes

Var på internet har köpet skett

Webbshopp öppna nätet, Darknet, forumsidor eller sociala medier

BILAGA 2

Med hjälp av statistiska verktyg på SCB:s hemsida har fördelning av Sveriges befolkning räknats ut, statistiken följer nedanför.

<i>Kommungrupp enligt SKL:s indelning</i>	<i>Antal (procent)</i>
Storstäder och storstadsnära kommuner	3745 359,5 (36,8 %)
Större städer och kommuner nära större stad	3882 524 (38,1%)
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	2547 330 (25,1%)

Medelfolkmängd (efter födelseår) efter region och år

Stadstyper	Befolkningsantal
"A1 Storstäder (3)"	1860384.0
"A2 Pendlingskommun nära storstad (43)"	1884975.5
"B3 Större stad (21)"	2406232.0
"B4 Pendlingskommun nära större stad (52)"	846623.0
"B5 Lågpendlingskommun nära större stad (35)"	629669.0
"C6 Mindre stad/tätort (29)"	1299083.5
"C7 Pendlingskommun nära mindre stad/tätort (52)"	601451.5
"C8 Landsbygdskommun (40)"	496405.0
"C9 Landsbygdskommun med besöksnäring (15)"	150390.0

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101D/MedelfolkFodelsear/?rxid=599d2f22-0864-4006-b393-be45c2c7db1e

Officiell statistik Ja

Enhet antal

Kontakt

Tomas Johansson, SCB
Telefon: +46 010-479 64 26
Fax: +46
e-post: tomas.johansson@scb.se
(SCB) Statistiks-service, SCB
Telefon: +46 010-479 50 00
Fax: +46
e-post: information@scb.se

Senast uppdaterad 2019-02-21

Referenstid 31 december respektive år

Datotyp Stock

Kalenderkorrigerad Nej

Säsongrensad Nej

Skapad datum 2019-05-22

Statistikansvarig myndighet (SAM) SCB